Контрольни экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 6 СЕНТЯБРЬ 1979 ШУ. • № 107 (6682). • Мах 2 кепиг.

Л. И. БРЕЖНЕВ Э. БЕРЛИНГУЭРАЦА ВIАШАГIКХЕТАР

5 сентябре Кремле КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева вIашагIкхетар хилар СССР-е салоIаш хиннача Итальянски коммунистически парте Генеральни секретараца Э. Берлингуэраца.

ВIашагIкхийттача дакъа лаьцар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара М. А. Суслова.

Л. И. Брежнева хоам бир иттлагIа пхе шера план мишта кхоачашъю, советски экономика базови звеньяш чIоагIъе лаьрхIа йола йоккхий масштабаш чулоацаш оттаяь проекташ чакх мишта йоах. Цо белгалдаьккхар, паччахьалкхени общественни гIулакхашта доал деча къахьегамхой тIа-тIа шерагIа юкъеоза гIерташ КПСС хилар. Коммунизм хьалъеча юкъагIа хьалхашка уттаъ проблемаш толаме кхоачашъяра бола тешам лоархI цунах парте.

Л. И. Брежнева баккъдир Итале коммунисташцеи берригача къахьегамхощцеи КПСС интернационалистски солидарность хилар.

Э. Берлингуэра хоам бир къахьегача адамий вахара бокъонаши хьашташи бахьан долаш, демократи бахьан долаш, итальянски общества проблемаш позитивно къоастаяр духьа итальянски коммунисташа лоаттабеча къовсама хьакъехьа. Цо дийцар социализм бахьан долаши социализм хьалъяр духьеи лоаттабеча къовсама проблемаш итальянски коммунисташа кхетаеш хиларах. Э. Берлингуэра дика могадир советски социалистически паччахьалкхен авторитет чIоагIъеши дерригача дунеи тIарча машар безача, империализмана духьаларча нийсъ къовсама юкъе лоархIаме дакъа лоацаши дола советски халкъо экономике, Iилме, культуре, общественни вахаре доала толамаш.

Новкъосташа Л. И. Брежневеи, Э. Берлингуэреи хьаккхайкадир кхохкам кIаьдбара гIулакх чIоагIдара, сихдаь хьадеш латта герз юхецоцадара, деррига халкъаш шоай лоIаме хилар къовбалдаь тIаэцналга Iалашдара даькъе хьинари инициативеи айиза ярг ца хилэрах Советски Союзе Италех коммунисташ дог тийша болга. Дунеи халкъашта юкъера кхерамале чIоагIъярга бодача наькъагIа баьккха боккха реальни гIа хиларах тарра ОСВ-2 Договор низ я беина дIадоладаларта чIоаггIа сатувсаш да халкъаш. Шиъва а парте къастта лоархIам бу бе-бе общественни строяш йолча паччахьалкхенашта юкъера машаре, массеагIорахьара гIулакхаш дIахо дегIадоалдара. Цу даькъе боккхача лоархIаме ба укх деношка Гаванерча конференце гулбенна кулгалхой а болаш долча. Блокех дIа ца ихийттача мехкий болам.

Европе машар чIоагIбелгеи паччахьалкхенашта юкъе машаре цхьана гIулакхаш леладелгеи тоъал доккхача даькъе коммунистически болхлоIи партеех, ерригача демократически организацеех, цар чакхдоахача гIулакхеи инициативехи тийша хилар лоархI новкъосташа, Л. И. Брежневеи Э. Берлингуэреи.

Белгалдаьккхар халкъашта юкъе моастагIал михьара даха гIерташ дола гIулакхаш, антикоммунизмо гучалелхийта гIулакхаш, социалистически мехкашта, къамий кортамукъаленна тIехьарча боламашта духьалара меттIкIаьлей кампанеш хоадамбоалаш юхатоханза ярга хилар.

ДIа-хьа дувцар вIаши кхетадеши доттагIал тIехьи чаккхъялар беседа.

Беседа еча вар КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. И. Блатов.

(ТАСС).

ДОАКЪАР КИЙЧДАРА МЕСЯЧНИК

СИЛОС ШОРТТА ХУРГЬЯ

Кхаш леладечарна аьттув боаш шу да карара дар. Хадданза латтача йоккъало лаьтташ доъъадаьд. ДIайийна культураш ца йойтара дукха къахьийгад ахархоша.

Доакъар а ялат сана эшаш да юрта боахама производстве. Цудухьа силос кийчъяра ГI. Ахриева цIерагIча колхоза лелоеча совхоза 251 гектар хьажкIаш дIайийнар. ПоагIа йоакхо яр бахьан долаш дика хиннар уж. Совхозерча болхлоша дика кхетадора уж чуэцара ха тиллийтача доккха эш хурглоа, силос гIожа хила мегийта. Цудухьа сихача темпаца чакхбаьккхар цар силос кийчъяра болх. Планал совгIа а йолаш итт дийнахьа силос Iалашдаь баьлар уж.

Из толам боккха карагIдаллийтар цу болха хьалхе лерттIа кийчо яь хиннарг хиларо. Иштта силоса хьажкIаш чуэцара хилаиар ерригйолча техника юкъе а йоалаь лаьрхIа отряд вIашагIъеллар. Моральни а материальни а поощрени ергйола хьалаш а оттадаь уж доакъар кийчдеш хургболча нахага дIадовзийтар. Цу гIулакхо дикка айийр нахьа къахьегама овсарле.

Болх соцца, 4 сахьат доалаш, дIаболабора, хIаьта боад цъоилабелча мара юха а сацийтацар. Техниках бизза пайда оацар. Кхай тIа хадданна болх беш ши комбайн яр, цаI резерве латтар. Болх бечарех цаI ехача резерве латтар цун метта дIаоттайора. Ехар ремонтни бригадо тоа а йийя юха а кхай тIа арайоаккхар. Иштта цхьан минута сацацар тIадамаш хьаккхара болх. Доакъар кийчдеш боахкачарна юкъе шерра лаьрждар социалистически яхь. ХIаранечо хьадаьр массанена гуш дар. ХIара денна итогаш йора беча балха, арахецар къахьегама листокаш «Молнеш». Хьалхара моттиг яьккхачоа нарара хара тела вымпелаш, ахчан премеш телар.

Иштта, «Вихрь» яхача комбайнаца сменагIа 110 тонн силос хьекхача трактористa 10 сом преми лора, хIаьта КС-26 яхачуца преми яккхара 130 тонн хьакха езар. Кхы а лакхагIа хьокхамаш даькхача преми 25 сомага дIаихоятар. Цу тайпара ахчан премеш телар доакъар кийчдеча дакъа лоацаш мел волча механизатора.

Хьинаре къахьегаш хиннача механизатораша, болхлоша планал совгIа 220 тонн силос кIоага чу еллай. Хьалбаша Iа доаккхаргдолча моттигаш еллай силос.

Силоса хьажкIаш хьокхача дика болх бир механизатораша Б. Проворотова, Х. Умарова. Цар хIара дийнахьа 180—200 процент кхоачашйора сменин задани.

Цхьан минута шоаш бахьан долаш болх юкъагIа ца боалийташ къахьегаш бар шофераш Джанхотов Зайнди, Турищев Абукант, Умаров Хьасан, трактористаш Никишин Михаил, Банаев Вахид, кхыбараш.

М. ДАСКИЕВ.

ХА ЦА ЙОАЕШ

РЕПОРТАЖ

Назрановски районе дика йовзаш я совхоз-техникума барттайна коллектив. Денгара денги дика къахьегаш хьайоагIа из.

ХIанз вай республике дукхагIа доакъар кийчдар духьа кхайкадаьча месячнике хьинаре дакъа лоацаш чуйийна силоса лаьрхIа хьажкIаш чуэцаш ба болхлой.

...Iуйре. Ленина, Къахьегама ЦIеча Байракха орденаш лелаеча Евлоева Махьмада кулгалдеча Яндарерча тракторно-кхаш лeладеча бригада берригa механизатораш кхай тIарча стане гулбенна. Юкъ-юкъе хоаеш я Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалера Котиев Дауда, Даурбеков Арсангирев оазаш. Звеньевойш ба уж. Цхьанна декхараш уттаду цар механизаторашта хьалхвина. Де хIама доацаш цхьанкха саг вац. Шоай комбайнашта даьтта хьоакхаш, кхыдола гIулакхаш деш — хьажкIаш хьакха йоаде кийчлуш боахк нах. Укхаза ва совхоз-техникума керттера агроном Султыгов Махьмад а.

— Дауд, Махьмад-Сале, Адам ворхI сахьат доалаш латт, хIаьта шо хIанз а йистедаланза да. Кхай тIа ара довла деза ха хьатIаккхьчай война, — йоах цо. ТIакха сотехьа хьа а вийрзи: — Хьувкъам чуэца оаха кийчо яь дукха ха я. Болх дIаболабе кийча яр ерригга комбайнаш а. ХIаьта доакъара хьажкIаш чуэцара балхаш шерра доаркадалехьа кхай тIа а лаьха комбайнаш болх бе мел кийча я хьежар тхо, механизаторашa гучадахалза дица кхоачамбоацараш тIехьагIа болх соца а баь дIадаха отта дезаргдоацаш. Котиев Дауда кхеоь хьажкIаш а хIалэ чуэца оаха йолаергъярап. Кхычар кхеоьчарел сихагIа хьийгьаб цуи ираш. ХIара гектара тIара 170 тонн силоса моша гIад диргда кхаш да тхо, план 160 тонн мара йоацача, — вийрз тIатехар.

ТIехьара а дIаболабир болх. Тхо къамаьл деш латташ хьагучаьльар етта аьта моша гIадамаш гIадола Мальсагов Рашида лелаш хьалхара машин. Цунна тIехьа силос йоллийчахьа дIаидар етта Хамхоев Ахьмада, Лотыров Вахае лелаш машинаш а. Комбайнашта юкъе цар моттигаш дIалаьцар Хамхоев Ибрахьима, Хачхоев Вахий, Часыгов Аюпа машинаша.

— ХIанзале 320 гектара тIера силоса моша хьажкIаш хьекха баьшаб совхоз-техникума механизатораш. 2500 тоннал совгIа дика силос кийчъяьй цигаро чуйицара схьункъамах, шера паш 2400 тонн мара йоацача.

НоржегIо 11,1 гектара тIара хьажкIаш чуэца езача комбайнераша Котиев Дауда, Китиев Махьмад-Сале, Даурбеков Адама, цой новкъосташо Даурбеков Арсангирена, Чориев Махьмадица, Кодзоев Баширица юкъера лаьрхIача 18 гектара тIара хьокх хIара дийнахьа.

Комбайн юхаесцача из фу бахьан долаш юхаесцай ха гIерташ цу сахьате тIаводa керттера агроном, бригадир. Бахьан белгиа а даьккха из сиха дIадовккханга Iалашду. Еха техника тоаe кийча йолаш «техуход» яхар машин латт кхай тIа. Еха техника тоаяра вIашагIъелляча бригаде виъ саг ва: Евлоев Салман, Евлоев Махьмад, Ужахов Осман, Даурбеков Ахьмад. Сиха тоаю цар еха комбайн, трактор.

Пайда боцаш цхьа минут а ха йовргйоацаш вIаштIехьбаьккхаб болх. Кхыметтел деллъийга механизаторашa хIама из еза ха хьотIаккхаьчаро я юхаесцаяц доакъар чуэцаш йола агрегаташ. Мишта вIаштIехьдоал из гIулакх иштта чаккхдакъа? ХьажкIаш хьокхош боахкарашта меттел цар хIама кхача юкъа тракторашта тIа, комбайнаш тIа хоwш уж лелаe хоwш бола техника тоаеча бригадера, кхыдола балхаш деш боахка нах.

Кийчбаь маршал а чуболаш кхай тIа латташ цхьа агрегат бIаргайира сона. Кхыча кхаьшка из тайпа агрегат сайна яйна йоацандаь:

— Ер фу деш я укх кхай тIа? — хетт аз агрономага.

— Цу агрегатаца, — боах Султыгов Махьмада, — оаха карбамид а тохаш маржхал кийчбу. Из силос кийчъеча хана мошача гIадамий цхьан тонна кхоккха килограмм кхоачийташ тох оаха. Цу гIулакхо геттара дика хулийт силос. 1500 тонн силос чуйоцаш бола цхьа кIоаг дIакъайлаб оаха ферме. ХIанз полиэтиленашца буэаш латт. ДТ-75 яхача трактораша силос IотоIаеш ва Косиков Джабраьил. Дика кхоачашду цо шей декхар. Оаха социалистически декхар тIаийцад укх месячнике 3400 тонн силос кийчъе. Месячник йистедалалехьа даргда тхо укх шера планагIа доагIа деррига доакъар Iалашдаь.

Дика — вIаштIехьаьлча кхай укхаза социалистически яхь. Итогаш ю хIара дийнахьа. Къаь дийнахьа баьча белха социалистически яхь хьалхадалаттарашта ахчан премеш лу, хIаьта котало яьккхачоа — нарара кара тела ЦIе байракх. Эттара дукхагIа премеш кIиай Хамхоев Ахьмада, Котиев Дауда.

— Царел совгIа дика болх беш барап белгалдаьхал сона, — аьнна керттерча агрономага дехар ду аз.

— ХIаране шийва хоар, аьна дIаихоечар деш дика къахьег. Цунца цхьана сона доа берригача механизатораша, шофераша Котиев Дауда, Мальсагов Рашида, Хамхоев Ахьмада, Хамхоев Ибрахьима, Китиев Махьмад-Сале санна дика хьокхамаш гойташ къахьийгача дика хетаргдар сона. — аьлар Султыгов Махьмада.

...Со кхай тIера дIаводаш малх чубераш латтар. Цхьан минута садацар комбайнаш, силосах етта дIаухаш йола машинаш.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

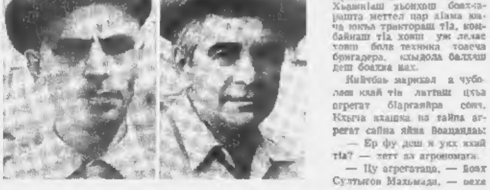

СУРТАШ ТIА: 1. Назрановски района совхоз-техникума дикагIвола тракторист Хамхоев Ибрахьим; 2. дикагIвола комбайнер Котиев Дауд; 3. дикагIвола шофер Мальсагов Рашид; 4. совхоз-техникуме силоса хьажкIаш хьокхаш я.

С. ПУГОЕВА суртащ.

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГIА

Дика хьокхамаш гойташ къахьегаш ба укх шера Грозненски района «Юбилейный» агропромышленни комплекса боахлой.

Керттера дар баьсадаараш кхеделга дале а, лаьрхIа теркам тIаботхийташ хьоцу комплекса кулгалхой боахама кхы доакъош дегIакхуйлара а. ХIаьта парех цаI да хьайбаш лелдар.

700 бежан да совхозе. Царех бетташ 200 етт ба. ДIадахача шера хIара Iаттагара укхаза лыккхаь 3155 килограмм шура. Дукха дац вай республике цу тайпара хьокхамаш дола боахамаш. Укх шера хIара Iаттагара 3200 килограмм шура йоаккхаргйоцаш декхар тIаийцад совхоза доахан лелдераша. Шера план 375 тонн декхар 460 тонн йолаш ворхI бетта паччахьалкхенна дIачуенна шура 323 тонн я. Гуш да цар шоай декхар кхоачашдергхилар.

— Шоай доалахьа хилча а кхы хикагIа хьакха йиш йоацаш Iунал ду тха доаркаша доахаина,— йоах парткома секретара Манаев Усама.

Къьйле йолаш хIама дац цар балха юкъе. Доакъар даларца, кхий моладарца, цIано лоаттаярца, кхы мел эша Iунал дарца дунзаденца гIулакхаш шоай хамнахьа кхоачашдеш хиларах лакха толамаш доах доярхаша.

Царна юкъе къастта белгалъяьнна я Хонбахмадова Закият. 22 етт ба цо лелабеш. Соахка хIара Iаттагара 4150 килограмм шура яьккхар Закията. ХIаьта укх шера 4200 килограмм яккха дош деннад цо. ВорхI бетта хIара Iаттагара яьккхар 2703 килограмм я. Цу хьокхамаш хьахьокь сиай сийлен декхар Закията кхоачашдергхилар.

Из санна совхозе цIи хеза доярка я Калачова Прасковья Ивановна. Цо кхоабаш а 22 етт ба. Соахка хIара Iаттагара 3150 килограмм шура яьккхар Прасковья Ивановнас. Цо дош деннад укх шера 3500 килограмм йоаккхаргйолаш. ВорхI бетта яьккхай 2005 килограмм.

Царца яхье а яьна къахьегаш я Хасанникова Лейла. Дика балха толамаш доах цо а.

Чу а оттадаь кхоабаш да доахан. Царна кхоачам хилал хIара дийнахьа доакъар доаттадара хадданза йоакхо ю механизатораша.

Укх шера планагIа 268 тонн йола, 2280 тонн силос, 150 тонн ча кийчде дезаш ба уж. ХIаьта хIанзале а цар кийчдаь доакъар 345 тонн йолаш 300 тонн ча да. «Силоса хьажкIаш хьакха болхлургболаш ба уж укх деношка. Силос кийчъяра 335 гектара тIа дIайийна хьажкIаш дика хьийкъяй. План 210 йолаш механизатораша дерхI хIара гектара тIара 250 центнер силос яккха. Доакъара хьажкIаш хьакхара болх дIаболабе кийча йолаш 4 комбайн латт.

С. АУШЕВ.

ЯХЬЕ ХЬОКХАМ ТЕЛАРАШ

ИттлагIча пятилетка дийлагIча шера тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачашдеш я Малгобекски автотранспортни предприяте коллектив. Халкъа боахама мовхьаш дIа-юха дахьара бархI бетта план 109 процент гаргга кхоачашъяьй цо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа дIа-хьа дихьад 7 эзар тонн тайп-тайпара мовхьаш. Задани совгIа яьй 314 эзар тонно-километр. Пассажираш дIа-юха бигара паччахьалкхен план а дикка тIехкхоачашъяьй предприяте водителаши. Задани совгIа дIа-хьа вигав 14 эзар пассажир. ХIаьта бархI бетта планагIа лаьрхIачул совгIа цар яьй 940 эзар пассажиро-километр. Иштта дика да предприяте коллективо кхы мел дола технико-экономически хьокхамаш а. БIубенна къахьегаш дIаболабаьб цо сентябрь бутт а.

ХIара бетта плани тIаийна социалистически декхараши толамца кхоачаши тIехкхоачаши деш итташ болхлой ба укхаза. Царех ба водителаш Даауров Иноций Мувса, Артаков Идрис Хьайбикар, кхыбараш. Цар бархI бетта план хьалхарчарца кхоачашъяьй.

* * *

Укх тIехкхьарча шерашки къастта беркатегIа хиннад пятилетка дийлагIа шу Вознесеновски газобензинови завода болхлошта. Цхьанкха бутт дIабахийтабац цар паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачаш ца деш. Дог гIоздоахача производственни хьокхамашца чакхбаьккхаб цар дIабаха бархI бутт а. Товарни продукци маьхала яккхара бархI бетта план 103,1 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа цар потребителашка дIакхачийтай 212 эзар сома маьхьа продукци. Валови продукци арахецара план а дикка тIехкхоачашъяьй завода коллективо. Задани совгIа цо кийчдаьд 18,4 эзар тонн газови бензин, 33,4 миллион кубически метр газ. Заводе ерригга ара мел хеца продукци цхьоалагIча категорех я.

Планал совгIа продукци маьхала лехкарах, бейдаш, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дIабоха мах лохбарах укх шера завода болхлоша паччахьалкхенна 334 эзар сома пайда баьб, хIаьта из хул планагIа лаьрхIачул 14 эзар сом дукхагIа.

БархI бетта план эггара хьалха кхоачаш а яь, социалистически яхь хьалхара моттиг яккхарца белгалъяьна я Семенихин Александр Васильевич керте латтача № 3 йолча комбинировании установка коллектив Л. Н. Шипелина кулгалдеча товарно-бийдала участка болхлой. Товарни продукци арахецара кIис бетта план хIаналехьа толамца кхоачашъяьй цар.

* * *

«ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яхача ростовчаний девизагIа шерра социалистически яхь йоаркалъча Карабулакски химически реагентий завода болхлоша дог гIоздоаха къахьегама толамаш доах пятилетка дийлагIча шера. Валови продукци арахецарен из маьхала яккхарен бархI бетта план хьалхал дикка хьалха кхоачашъяьй цар. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 89 эзар сома маьхьа валови продукци, хIаьта задании совгIа маьхала яьккхай 84 эзар сома мах бола продукци. Республикерча бурувдеттараша чIоагIа хоатташ йола тайп-тайпара химически реагенташ задани совгIа арахийцай 465 тонн. Из хул шера тIаийцача декхарешка лаьрхIачул дукха дукхагIа.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СИХДЕ БАЛХАШ

Чакхдоалаш латт доакъар кийчдеча кхайкадаьча месячника тIехьара кIира. ДIадахача 23 дийнахьа колхозийи совхозийи фермашка хьалха кийчдаь хиначов дикка доакъар тIакхийттад. Йол 33 эзар тонн тIакхийттай, ча — 34 эзар тонн, баьций хьоар — 4,6 эзар тонн. Укх месячника дIадахача деношка кIоагашка еллай 327 эзар тонн моша силос.

Республика цхьайолча районашка темпаш лакха йолаш Iалашду гIожа доакъар. Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Урус-Мартановски, районий месячника деношка вIаштIехьдаьлар планал совнагIа ча Iалашде. Шелковской Советски районашка планал совгIа сенаж еллай.

Месячника денош къастта овсаре къахьег Гудермесски, Веденски районашкарча доакъар кийчдераша, яхье хьалхе царга я.

Гудермесски района къахьегамхоша 3 эзар гектара тIера доакъарийна тайп-тайпара культураш чуийцай хIанзале. Чубенача хьункъамах кийчъяьй 4903 тонн йол, 1870 тонн сенаж, 532 тонн баьца хьоар даьккхад. 21 эзар тонн силос еллай. АргIаш а дaь дIаоттадаьд 3526 тонн ча. ХIаьта я Iалашдаь доакъар планал кIезигагIа да. ХIанз Гудермесски района къахьегамхой ца тоъа доакъар Iалашде дагa ба илата лаьрхIа хьажкIаш, дуга чуоцаш юхедусаргдолча гIадамех, чах, Iалашдаь чан, силосн, баьца хьоари дикка дукхагIа хурга.

Фермаш аьлаца Iалашдъяра гIулакхаш дикагIа дац Веденски, Ножай-Юртовски, Шалински районашкарча боахамашка.

Советски района боахамаша 35 процент мара кийчъяьц йол, Сунженски райово кийчъяьр 38 процент я, Наурски района боахамаш — 32 процент.

Республика боахамашта задани еннаяр фермашта эша доакъар гаьний гIовнех, эрзах, гидуаргий, свеклайи кувсийи отходех Iалашде. Царех доакъар Iалашдара гIулакх хIаккарчоа эсала лел. Шелковской районе эрзах 700 тонн доакъар Iалашдаьд, хIаьта кхыча районашка цу торонех пайде эцаш.

Доакъар Iалашдара колхозаштеи совхозаштеи дикка новкъостал ду Грозненча, МагIалбикерча, Гудермесерча промышленни предприятешкарча коллективаша. ХIаьта къастта дика болх бу старипромыслованаша. Цар месячника хьалхарча денахь хьинаре къа а хьийга 420 тонн йол кийчйир, план 400 йолаш.

Хьун боахама управлекерча коллективаша шоай дукха а дикагIа хьалаш доладие а хайра хIинна дац хьунна арешкара буц хьакхаро. ПланагIа йоагIачох кхоадагIа дакъа мара кийчъяьяц йол.

Месячника юхедиссача денош кхы а лакхе еза доакъар кийчдара темпаш.

А. ТОЛУБАНОВ.

4 СЕНТЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ ДОАКЪАР IАЛАШДАРАХ ЙОЛА СВОДКА

План проценташа

Районаш	Йол	Ча	Баьций хьоар
Ачхой-Мартановски	48	144	47
Веденски	69	66	—
Грозненски	51	79	54
Гудермесски	61	90	41
Малгобекски	27	123	56
Надтеречни	41	78	50
Назрановски	43	52	28
Наурски	32	65	72
Ножай-Юртовски	79	66	50
Советски	35	30	73
Сунженски	38	80	21
Урус-Мартановски	47	106	22
Шалински	67	52	15
Шелковской	39	73	87
Республике гIоза	45	76	59

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА ЛАРД ЙОЛЛАШ

ТIакхоачаш латт гураьхьа дув ялат дIаде деладе дезаш йола ха. ХIаьта из камнаш доацача ханеи дикеи чакхъяккхарах тийша хургбе тIадоагIача шера чуацаргбола хьувкъам, паччахьалкхенга ялат доххара пятилетка план кхоачашъяр. Из ха а хоеш хьалхашка латта декхараш ма хуаа дикагIа кхоачашде гIерташ къахьегаш хьабоагIа хIанз Урус-Мартановски района «Техникиий» совхоза гураьхьа ялат дIадера кийчо ец болхлараш. Къастта хьинаре болх бу боахама шоллагIча отделене коллективо. 629 гектар латта дар цо гураьхьа ялат дIадера кийчде дезаш. Цунах аьха макхаш даьха хIанзале 500 совгIа гектар кийчдаьд.

Лаьтта иши трактораш шин сменагIа оах вай механизаторо: Турлуев Увайса, Моккаев Адиана, Ибрагимов Мовлдо, Зинеев Iисе. Балха норма 150 процент совгIа кхоачаш ца еш цхьа смена дIаяхийтац царех хIарачо. ХIаьта геттара овсаре къахьег цхьан сменагIа дукхагIйолча хана шиъ норма еча Турлуев Увайса.

Аккордно-премиальни хьисапе алаш тел механизатораша. Масала, ялат дIадера аьха макхаш даьха ала хIама доацаш дика бетта 183 гектар лаьтта кийчдаьча царех хIаранена, совхоза директора фондера тела премеш а лаьрхIача, 520 сом ахча ду.

ДIадувча боарама лакхерча классага дIакхоачадаьд гураьхьа дувча ялата Iалашдаь фу. Из кхашка дIаде кийча йолаш латт ерригга техника.

Х. МАГОМЕТОВ.

Ном. Г. Ф. ГАЛКОВАНА Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялареx доза

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Дукхача шерашка партийни советски органашка берката болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла ном. Галкова Галина Федоровнана — КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕДНИКИН.

г. Грозный.
1979 шу, 4 сентябрь.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА — ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ЦХЬАЙОЛА ИТОГАШИ ДlАХО ДЕ ДЕЗАРАШИ

Хlанз юххьанцарча партийни организацешка отчеташи хоржамаши дара кампани шийн лоархlамеча хан чу еннай. Партийни группашнеи цехови парторганизацешнеи отчеташи хоржамаши чакхдаьннад, хlанз отчетно-хоржамий собранеш дlайолаеннай юххьанцарча партийни организацешка. Грозне уж я 559. Укх шера отчетно-хоржамий собранеш ергьац 2—3 шера лаьрхlа партномаш хержача городерча 24 парторганизаце.

Партийни группашнеи цехови парторганизацешнея яьча отчетно - хоржамий собранеи анализо хьахьокх дукхагlча даькъе уж дика вlаштlехьъяьха чакхъяьхалга. Берригача коммунистех 97 процент совгlа бараш тlахиннаб, 63 процент совгlа бараша собранешка къамаьлаш даьд. Царех аханел дукхагlбараш болхлой ба.

Дуккхача собранешка производствера гlулакхаш кlоаргга доашхаш, кхоачамбоацараш критика еш, кхоачашде деза декхараш белгалдеш, хlаьта иштта идейно-кхетаме болх дlахо тоабара де дезараш дувцаш къамаьлаш хиннад.

Вахъда, партгруппашкеи цехови парторганизацешкеи отчетно-хоржамий собранеш кийтъелга, уж чакхйоахилга лерттlа кхоачаш ца даь парторганизацеш а йолаш я. Царах я радиотехнически завода, «Грознефтегеофизика» треста, «Чечингводстрой» УПТК, Грозный станце юххьанцара парторганизацеш. 67—82 процент мара коммунисташ тlабоацаш яьй цига собранеш, хlаьта коммунисташ кlезига гулбаларх собрани тlехьаьккхай «Чечингшвейбыт» управлене.

Цхьайолча собранешка яь докладаш, цига даь къамаьлаш хоадам болаш хиннадац, кхоачамбоацарий, пайда эцаьза долча кхоачамий, парторганизаце секретара (бюро), кулгалхойи специалистийи балха стилах методийи анализ яьац, хьалхашка латта хоадам боллаш дола декхараш днйцадац.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш хилийта йиш яц юххьанцарча парторганизацешка отчетно - хоржамий собранеш кийчъеча, чакхйоахача. Бокхха лоархlам болаш да собрани кийчъяра, доклад а соцама проект а оттаяра дукхагlа коммунисташ юкъеозар. Из болх тесса ца буташ, форманна ца беш чакхбаккха декхарийла ва парторганизаце секретари парте райкома е горкома вижали. Собрани кийчъяра тlаоза беза берригача коммунистий теркам, йоагтlаш йола предложени ала, шоай балха в бlарчача организаце балха а анализ е уж кийча хургболаш. Собране деш дола къамаьл пайдане хургда, нагахьа сапна гlулакх тоаделча дика хеташ, тlаранегара доагl-доагlар хьадехаш а нийса критикеи самокритикеи еш а из дале.

Эггара керттера дар да отчетни доклад шийн чулоацамга диллача коллектива балха а вахара а ерриге оагlонаш теркал еш отталь хилар. Доклада тlеи коммунистий къамаьлашнеи цlенхашта теркам тlабохийташ дувца деза «Шоай пхе шера заданеш В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга кхоачашъе», «Пятилетка диъ шера план СССР Конституце Деига — 1979 шера 7 октябрга кхоачашъе», аьнна дlадоладьа патриотически гlулакхаш мишта латт, социалистически яхье коммунистапа дакъа мишта лоац, коммунисташта юкъе рационализатораш, изобретателаш, коммунистически къахьегама ударникаш мел дукха ба, царех пятилетка кхоачашъяраш, 1980 шера чотагlа болх бераш малаш ба, я кх. дl.

Города 83 промышленни предприятешкарча юххьанцарча партийни организацешка 11.5 эзар совгlа коммунист чулоац, гlишлон организацешка къахьегаш 2.5 эзар, транспорте — 3.5 эзар, денара заведенешка — 2.5 эзар коммунист ва. Царех хlара группа шо-шоай декхараш да партийно-организационни а идейно-политически а балхага диллача.

Чlоагlа лоархlаме да уж декхараш коммунисташта къаьгга дlадовзийтар. Лаьрххlа уйла тlаяхийта дувца деза партийни собранешка КПСС ЦК «Идеологически, идейно-кхетаме болх дlахо тоабара хьекъехьарча» соцама дувзаденна дешаш. Отчеташи хоржамаши долча хана цу соцам тlа а цунца дувзаденна дешаш дувцаш хиннача парте областной, городской, районний комитетий пленумашна а яьча тайпара анализ е йоагlа коллективе бега политически, къахьегама, нравственни кхетам луш беча балха, дlахьокха беза цу балха вахарцара, боахама декхарашцара бувзам.

Партийни организацей вахаре бокхха лоархlам болаш хlама да отчеташи хоржамаши. Дерригга низаш оарцагlдаьха, парте решенеш толаме кхоачашъяра чlоагlагlа хьинар айда, дика вlаштlехьъяьха чакхьяха еза, отчетно-хоржамий собранеш.

А. СКРИПЧЕНКО,
КПСС Грозненски горкома оргтодела заведующа заместитель.

ДИНЗА ДИСАР ДУКХА ДА

Хьатlаэттай юххьанцарча партийни организацешта эггара бехктохамегlа йола ха. Шоаш шера баьча балхах коммунисташта хьалхашка отчеташ яла я партийни организацей кулгалду керда составаш харжа а езаш я уж.

Отчетни юкъа шоаш баьча балха итогаш е укх деношка отчетно - хоржамий собране гулбелар Назрановски районера «Экажевский» яхача совхоза центральни усадьбера юххьанцарча партийни организаце коммунисташ.

Отчетни доклад яьча секретара нов. Италова дийцар баьча балхах. Укх тlеххьарча хана партийни организаце дукха хlама даьд совхоза экономика лакхъяра, наха коммунистически кхетам балара, юртбоахама продукци алсамъяккхара.

Иштта, 1978 шера берригга боахам хьайицача пачхьалкхенна ве деш цо болх баь бале а боахама цхьайолча подразделенешa шоай планаш тlеххоачашйир.

Уж дика хуццамаш хиннад совхоза партийни организаце вишача тайпара коммунисташ цхьайолча отделенешта кулгалде дlаоттабарах. Цхьан дешаца аьлча, дика толамаш доахаш хьайоагlа таханарча дийнахьа совхоза коллектив. Дика хьуннъам кхийниб алата, кокртолий. Пачхьалкхенна шура дlаялара кийс бетта план хьайбаш леладераша тlеххоачашъяй.

Дика дел гуракьа ялт дlадуилга, доакьар кийчделга. 300 гектара тlа силоса лаьрхlа хьажкlаш чуйнца боалаш латт механизатораш. Совхозе 500 гектара тlа дlайийнай ялата лаьрхlа хьажкlаш, из беррига хьувкъам чуццаргбола комбайнаш кийча латт.

— Цхьабакъда, вай ма дувццара дика гlулакх лелац совхозе, — аьлар докладчико а пренешка къамаьл даьча коммунисташа а. Юххьанцара партийни организаце дика вlаштlехьдаьннадац партийно - политически, идеологически болх «Идеологически, политико - кхетама болх дlахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамга хьежжа идейно-кхетама болх лелабе.

— Вай боагlача тайпара къовсам лоаттабац производственни дисциплина толхеш болча болхлошца, — аьлар керттерча инженера нов. К. Аушева. — Гойтара агитацега гlолла бувца безаш бар уж. Цу гlулакха вайга дерригга долаш да.

Коммунисташа дийцар совхозе а юрта я лелабеча атеистически, интернациональни балхах. Нолцаш а совхозе атеистически кхетам балара уголок.

— Дерригга а дац социалистически яхь вlаштlехьъаккхара, — аьлар болхлой комитета председателя нов. Евлоева. — укх тlеххьарча хана вай из дикагlа лелабой а.

Коммунисташа вн. Тумгоева, Чахиева белгалдаьккхар коммунисташ шоай мутlарашка дlаярара партийни организацес везала болх белга. Хlаьта цу юххьанцарча партийни организацера коммунисташ ба коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдара эггара хьалха оарцагlбовла безараш, парте бовцараш шоаьта тlехьабехa безараш. Цехови партоpганизацей балха боагlача тайпара лостам телац совхоза парткомо. Из кхоачамбоацар дlадаккха деза партийни организаце дlало йодача хана.

КПСС ЦК июльски 1978 шера Пленумо чlоагlа теркам тlабахийта дийцар юрта боахама продукци алсамъяккха йиш хулийта чура торонаш лахарах. Из гlулакх а ледара лел, аьнна белгалдаьккхар собране.

Масала, совхозе эггара хьалха теркам тlабахийтар балха юкъе боахама рысчет е чекови хьисапе баьча балха алапи телылга юкъедоладара. Из гlулакх дика долга гучадаьннад. Наха кхетадир из система дика йолга, из гlулакх хьаллаца дезилга. Дlадоладаьр диццелар дукха ха ялалехьа. Из гlулакх а тесса дитар партийни организаце.

Собране къамаьл даьча коммунисташа белгалдаьккхар юххьанцара партийни организацеа лерттlа кулгал ца даьлга. Цо коллективаш оарцагlъяьхац пачхьалкхен планаши тlайийца социалистически декхараши кхоачашдара, кlезига теркалду производственни дисциплина чlоагlъяр, коллективизми коммунистически хьисапе къахьегалгеи вlаштlехьдаккхар, материальни стимуливани балха шерра юкъейоалаяр санна доле гlулакхаш. Хlаьта цу дерригаче экономика чlоагlъелга юхадетт, доккхий зенаш хьахулийт.

Совхоза юххьанцарча партийни организаце дlахо йодача хана lалаьмате дукха къахьега деза боахама гlулакхашта кулгалделга тоадара, хlара коммунист шийн авангардни лоархlам кхоачашбеш хулилга хьа а дехаш, ерригача производственни участкашка партийни влияни чlоагlъяра. Къаьстта терно е еза юххьанцарча партийни организаце коммунистий собранешка, заседанешка тlайийю решенеш кхоачашъяра.

С. АЛИХАНОВ.

ТУРКМЕНСКИ ССР. Тlехь - тlехьагlа сихагlа хьалъеш латт республике йоккхагlйола, КПСС XXV съезда решенешка хьежжа хьалъеш йола Чарджоуски мехкдаьтта чакхдоаха завод. Керттерча производственни корпуса ларда оттаеш монтажни балхаш деш, йоккха габариташ йола оборудовани вlашагlйоллаш латт. Советски болхлошца цхьана гlишло хьалъеча къахьегаш ба ГДР-ера специалисташ. Цар кулгалду атмосферно-вакуумни оборудоваенна «Грийма» яхача Германски Демократически Республика машиностроительни объединене лоаттаеча ЭЛОУ-АВТ яхача обессоливающи установкаш монтаж еш деча балхашта.

Чарджоуски завод мехка халкъа боахама дукха тайпара доасор лоаттаеш йола йоккха предприяти хургья. Цо чакхдоахаргда Туркменски дар санна трубопроводатlа хьаухаш дола малхбузебааргlара мехкдаьтта а. Хьалъеш латта хьалхара арlа шера массехк миллион тонш «lаьржа дошув» чакхдахара лаьрхlа я.

СУРТА ТlА: завода гlишлон площадке.

В. ЗЛЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

Укх тlеххьарча шерашка республикерча промышленни предприятешта юкъе лаьрхача социалистически яхье хаддаза хьалха латташ хьайоагlа Грозненски ацетонови завода коллектив. Пачхьалкхен планаши тlайийца декхараши тlеххоачашдарал совгlа, цо мел кийчъю продукции дикеи тlехдикеи мара ца хулийташ я из. Цу лоархlамеча балха тlа доккха даькъа лоац предприяте лабораторе начальника заместителя Р. Б. Райкос, химика Л. И. Косаревас. Цхьаккха даккха гlалат доацаш хул царга гlолла чакхъяьнна продукци.

СУРТА ТlА: кийчъеча продукцена анализаш еш ба завода лабораторе начальнике заместитель Р. Райкон химик Л. Косаревай.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПАРТКОМИ ЯХЬИ

ПАРТИЙНИ ЙОАКХО ЕШ

Партийни собране «Идеологически, политико-кхетама болх дlахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцам бувцача хана буруш тохара балхий Малгобекски управлене коммунистапа массе в оагlорахьара техкар цу балха хьалидеологически болх, цу даькъе социалистически яхьа кхетам балара лоархlам чlоагlбара де дезараш белгалдир.

Хоадам боллаш долча боахама декхарашка хьежжа къахьегама коллектива лоархlам наьха санна айбалар теркалдеш вlаштlехьйоакх оаха социалистически яхь. Таханара къахьегама коллектив — саго алххха болх буи шийна вахара эшар доаккхеи, кердача тайпара къахьегамчо хьахула завод е цех хинна lах. Миллионаш болча советски наха ю таип-тайпара общественно - политически, lилматоххама, организаторски, педагогически болх бу, шийтайпара кlо дезал, школа я. Цига сага мел эшар да ше массе оагlорахьара дегlаккхуала, шийн говзал, шийна ховш дар эргадоахаш тоаде.

Дай-мехка керлача установкашца тухан кlалхарчатlоанашта буруш тоха йолуш я тха управлени. Хlаьта цо дlадех организаторски политически болх дlахо а тоабелга, социалистически яхь дикагlа вlаштlехьйоакхилга. Из дечa хана къаьстта лакху дерригача технико-экономически хьокхамий, социалистически декхараш кхоачашдара эша хьалаш тьадедезача инженерно-техничеси болхлой лоархlам.

Ер пятилетка дlайоаелча лена «Хlара балха денна — дикала Знак!», «Тlехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизегlа къахьегаш я буруш тохара балхий управлене коллектив. Яхьа нерда методаши формаши юкъехувларо болх дикка тоабир, планаш кхоачаш ца ю бригадаш, цехаш, службаш геттара кlезигъеннай. Из бахьан долаш вlаштlехьдаьлар буруш тохара укх шера 7 бетта план 104,9 процент кхоачашъе, балха тlа пайда эца ха 83 процентага дlакхоачае.

Укх шера Магlалбикерча бурувдеттараша, И. Н. Шляхов керте латтача буровой бригада Даттых - 12 яхача скважинана буруш а теха хьахьекхар цига тухан кlалхарча юрсен тlоанашка углеводородни биййал йолга. Цу тайпара, къоастадир боккха лоархlам бола пачхьалкхен декхар. Наьха къахьегама хьинар айдара доккха даькъа лоац «Социалистически яхьа экранаша», хlаьта цар болх оргабоахаш тоабарa дики йолхо а ю оаха.

«Идеологически, политико - кхетама болх дlахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамо дlадехараша хьежжа балха анализ еча хана оаха теркам тlабахийтаб наьха творчески хьинар айдар юхатеттача кхоачамбоацараш. Масала, цхьайолча цехийн звеньяйн балха хоадам боллаш мах ца беш, заданеш кхоачашъераш белгал ца боацаш, хlаьта шоай декхарех лоархlа ца берашкара доагlар хьа ца дехаш моттигаш хулар. Балха кlоаргга анализ яьчул тlехьагlа социалистически яхьа итогаш яра методика хийцай.

Хlанз берригача инженерно - технически болхлоша, гlудакхерча наха баь болх хьаь «Экрана» тlа болх кхаь хьахьокх: инженерно-технически болхлошеи буруш деттача бригадашеи ден-бус заданеш кхоачашъяр, инженерно-технически болхлоша, цехашеи службашеи кlираи заданеш кхоачашъяр, управлене аппарата отделашеи службаши кlирай заданеш кхоачашъяр. Бутт чакхбаьнначул тlехьагlа «Экрана» тlа хьахьокх ден-бус заданеш кхоачаш ца яь буруш деттача бригадай инженерно-технически болхлой, кlиран заданеш кхоачаш ца яь цехий, службай, отделий инженерно технически болхлой. Социалистически яхье лаьнкха моттиг, преме бовраш. Уж хьокхамаш дlа ца доалеш шера «Экрана» тlа хус.

Социалистически яхьо кхетам балара еча воздействех дувцача хана оаха къаьстта йоакхо ю производствон къахьегами вlаштlехьбаккхара, оборудоване технически хьаяя, материальни лаьшон, къахьегама стимулировани яра, наьха профессиональни юкъараобразовательни кийчон, бытеи салоlарам. Цу дешашка хьеж йоагl-йоагlа службаш, специалисташ, кулгалхой. Социалистически яхье баьнараша къовсам лоаттабу «Профессех дикагlвар», «Дикагlа йола смена», «Дикагlйола буруш детта бригада» яха цlераш яхара тlехьа.

Цхьабакъда, тхона хlанза кораьнац коммунистически къахьегама ударникаштеи коллективаштеи материальни поощрени яра формаш. Хlаьта моральни стимулировани елга яхье котвьнначоа удостоверени е значок дlаяларца, чакхдоал. Ховшма хиллара, цо лохбу яхьа лоархlам. Хьинаре къахьегарах еннача сийлеи цlера сий, яхье баьннарашта кхетам балара цо ю воздействи.

Дlахо йодача хана социалистически яхь толаме дегlаухнагa дукхагlча даькъе къахьегама дисциплинах, шийна тlалатта бехктохам хlара болхлочо кхетабарах тийша да. Хlана аьлча, пхьан цехо болх во бар ерригача коллективана lатиъ.

Цудухьа оаха тхоашта могар ду дисциплина телхаерашкара, болх тесса лелабечаргара доагlар хьадехара. Цу тайпара нах бувц бригадайи цехийи коллективашка, профилактика совете, новкъостий суде. Тхона хетачох, коллективо къахьегама дисциплина чlоагlа хилийтара тlехьа лоаттабу къовсам — из вlаши тешам а бехктохам а хилара ларда тlа керда общественни оппинешш хьахилийтара тlехьа лоаттабу къовсам ба.

Социалистически яхьах хьабоала пайда яйхха бувзабенна ба къахьегама поощрени ярца. Алапи, премеш уж нийсо йолаш дlаяха ейхар алхха материальни кхина ца lеш моральни а поощрени я, цо безам байт дикагlа болх бе, тlадела гlулакх творчески леладе.

Ф. ЩУКИН,
Малгобекски ВРУ парткома секретарь.

ПИСЬМО КЕПАТЕХА ДЕЦЕ А

Дукха ха йоаццаш редакце кхаьчар Ермоловски ДОК-а ВЛКСМ секретарь йолча Исаева Малика, «Кулиринский» совхоза ВЛКСМ секретара Ахматов Салмана, тха штате воацача корреспондента Цуев Ярегlе яздаь каьхат. Цар яздора 1970 шера Ермоловски ДОК-а водопровод йиллярах Алхан-Кала яхача юрта баха нах мелача хица дика lалашбир яхаш. Ма эшша хий хилар бахьан долаш юрта бахача наьха газ чуйиллa, цlеношка ваниаш оттае а вlаштlехьаьлар.

Гаьна даланзар Алхан-Кале баха нах гlадбахар. Водопровод йилла дукха юкъ ялалехьа турбаш лийлха а лийлха хий доацаш бисар уж. Цу гlулакха хетаяь совещани хилар Ермоловски ДОК-е. Цига даьха лоацаш хилар Ермоловски элеватора, леспромхоза, «Кулиринский» совхоза, птицефабрика кулгалхой, юртсоветий председателаш. Массане а эшаш йола средстваш хьа а хийца водопровод тоае лаьрхlар. Цул тlехьагlа пхи шу дизал, баьхда, хувцаденна хlама дац, кхы а телха деце. Тхаш яздора автораша. Хий доацаш багlача нахагара ДОК-а кулгалхоша хих ахча дlадовх. хоам бора цар дlахо.

Из каьхат редакце дlадахьийтар Грозненски райисполкоме. Цох лаьца тхога хоам бу халкъа депутатий Грозненски районни Совета исполкома председатела заместитела М. А. Гудькос. Цо лаьду:

«Лакхе дlераш яьхача авторашa шоай каьхата тlа ладеш дар бацьда.

Цу дешах лаьца укх шера июльа августе Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета председатела заместитель Т. М. Дидигов волча совещани хиннай. Совещане тlадожадир Нохч-Гlалгlай АССР хии боахама министерства, ПМК-1 коллективашта водопроводи сооружененна хьожиатех Алхан-Кале баха нах хиил lалашбелгa.

Наха хий ца хилара бахьанаш малагlаш да хьекачул тlехьагlа гучадаьлар хий луш йолча йиъ скважинех цаl мара болх ца беш хилар. Хlанз Ермоловски ДОК-а коллективо договор даьа ПМК-1 коллективаца артскважинаш ю цlенъергйолаш уж болх бе йолаййолийтаргйолаш. Хий дехьа ца доадайтара, цох боагlача тайпара пайда ийбайтаре де дезараш деш ба Ермоловски ДОК-а кулгалхой. Белгал мел даьха уж балхаш чакхдаьннача тlехьагlа кхы кхьахха а водопроводи лиик йилларa дош къоастадергда Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совете тlоада.

САГ ШИЙ КХЕЛА ДА ВА

ЦХЬАККХА А ЮСТАРА ЛАТТА ЙИШ ЯЦ

Парте идеологически балха лоархlамегlча доакъоех цаl да атеистически кхетам балар. Атеистически кхетам балара lилман ларди проблемаша тахан дlадех дина догмашта кхы а кlоаргагlа критика елга.

Дина гlулакхаш вахара юкъера кир хадаш массана хьара в дlа ца далара бахьанаш тахкаро хьахьокх, кхычарел чlоагlагlа овла бахийтарех дина-культови обрядаш йолга. Дина обрядаш ди лелаберий вахаре чlоагlъеннай, дезала-бытовой традицеш а хиина дlаэттай уж. Общественни отношенеи кхыдолча доакъоел консервативнегlа хlама я быт.

Вовзаш волча советски lилмахочо П. Н. Федосеева белгалдоаккх: «Нагахьа санна дlаяхача замангара хьадоагlа тlехьадиса гlулакхаш дахаш а кхыметтел цкъаза чlоагlлуш а хилара бахьанаш вай кхетаде безам бале, вай теркал ца бича барrбац исторически традицей lоткъам». Из ше ма дарра доагlаш да Нохч-Гlалгlайчене бахача наха юкъе, нохчаштеи гlалгlаштеи юкъе, ди лелаберий боарам къоастабара. Укхаза йlаьххача хана общественни къаьст-къаьста болча наха юкъерей отношенеш вlаштlехьъяьхар ди хиинаб, lадаташеи шарlои къоастадеш хиинад нохчочуи а гlалгlачуи а вахаре мел нийслуш хиина хlама. Цудухьа тамаш яц цхьайола дина традицеш, дикка эрга а яьнна, укхаза вахаре чlоагlъеннеи дукхахачар къамаи традицеш лоархlаши хилар.

Цхьан масалга хьожаргда вай. Ширеча замалахьа лоам даьха къамаш, шоай вахара социальни а экономически а бахьанех, вlаши къиза хьиннад, нlалвисар всар йуган а воохаш хиннад. Цу замалахьа нагчаьа дlа-кьа йода саг гера доацаш аравала йиш йолаш хиннавац. Цу хана дlадоладеннад наькъа араваьлча маlа саг, духхьал гера мара кхы мара хlама а доацаш, хьалха шен цуина тlехьа е тускар е гали дахьаш кхалсагlи йолаш узналга. Цу хана ше а шийца йола кхалсаг а моллагlча кхерамах лораеезаш хиларах ца дича даргдоаца хlама хиинад маlа саг беза мухь теккабарах мукъвоаккхилга. Цхьабакъда, зама дlа ме йода наьгаш маьршденначул тlехьагlа тlехьадиса гlулакх а хиина дlаэттад из цхьан хана вахара хьалаша шоаш дlадехаш хиина хlама. Тахан дуккхача ди лелабераша дино ше хьалхадаьккха гlулакх, къаман традици лоархl цунах.

Вай республике санна ди чlоагlа болча моттигашка сага вахаре къаьстта йоккха моттиг дlалоац гонахьарча наха фу саг хет-хьоlа сох, аз даьча хlамах царна фу хетаргда-хьоl яхача уйлаша. Дlахатта нохчочунга е гlалгlачунга шийн йоl маьре дlалуча хана урдув сендухьа доах цо, кхоана шийн воlа саг йоалее велча из урдув вlашагlтоха гlерташ ше а ма хьувзаргвий из, халча а этта. Шеко йоацаш, жоп укх тайпара хургда: «Наха со а са йоl а ца лаьрхlача санна ма хетаргдий аз урдув ца ийцача. Наьха хlама дезаш вацар со, дале а. кхычар харцахьа кхеталергда аз урдув ца даккхар».

Цу бесса бlарга а дувшадаь гонахьарча наха хета тардаларах лоралуш дlаяхача замах юхедиса йӀрча гlулакхаш леладарах доикха эзоал. Цкъа нахага пхьа боалача цхьан саго аьннад: «Къиштlера а каьина пхьа бита кийча ма вар со, наха се вутаре». Да а да из иштта. Дуккха йӀрча гlулакхаш — пхьа лехилга, мехкарий удабелга, урдув доахилга, кхыдараш — вай вахарера цlенденна дlа ца далара бахьан да сакхетам тlехьабисача наха хетаргдари моттаргlари цхьабараштa кхетара кхосса ца магар.

Гуш ма хиллара, дина общественни мнени чlоагlа хилар, патриархальни традицеши замалаши яхаш хилар lалашхул «иштта баьхаб тха дай а даь-дай а, иштта даха аьша тхога а васкет ляьд цар» яхача йовзаш волча формулагlа.

Цунах лаьца «Традицеца дlатаряеш» яхача статья тlа Нохч-Гlалгlай АССР юстице министра И. Албастова иштта яздора: «Дина гlулакхаш дитар, ширденнар юстара кхоссар ди лелабераша къаман гlулакх доккхар, шийн къамах ялар санна лоархl. Каст-каста хаза йиш я укх тайпара оалаш доал хlама «Вай закон», «Вай замонагlа», «Вай закона боаьа лац», и. кх. дl. А, диц из «вай закон». Из ислама закон, цун принципаш я. Нохчий, гlалгlай традицеш царца сенна юв?».

Вай къамий эздий традицеш цхьаьна тайпара а дlахьекхае мегаргьяц советски саго хьатlаэцаш доацача lадатийн шарlеи законашца.

Дина общественни мнени шерра яржаро кхыметтел ер ма йий аьнна чlоагlъенна дина мировоззрени йоаца нах а шоаш ди а дина гlулакхаш а чlоагlа лоархlаши дезаши ба аьнна гонахьарчарна хетаргдола кеп оттае езача дlахоачабу. Ди кагирхоштеи бераштеи юкъе дlахо баржара керттерча наьъех цаl ба дезала чура гlулакхаш. Докхагlдолча ноахалаша дlаяхача замо шоашта бита дина сакхетам тахан шоаш социализме бахаше а кхувш боагlараштa кач бехк, ди а дина гlулакхаш а дlахо кхуьнлга царна тlа а дехкаш. Социализма хьалашка дина идеологи дlахо яржара наькъаш дикна кlезигденнадале в, кагирхой дина гlулакхаш леладарга кхоачабер ди ноахалгара ноахалга боалаш хилар да.

Гонахьарча наха юкъе долча, дезала юкъерча гlулакхашка гlолла хьахул сага сакхетам. Из белгалдаьхад К. Маркса а хьалха хиинача философаша а. «Кхы мел доаь декхараш санна, дезала беркат санна дешинара тlехьаленна бус ди. — яздаьд П. Гольбаха. — Кlезига хургбар дунеи тlа даьлах тешаш бола нах, кхычар цу гlулакха йоакхо яь ецаре. Вайх хlаранега дайшинарен вайна кхетам луш хининачаргарей кхоачаш вар ма шоай эргlа царна шоай дайшкарен хьехархошкарей тlехьаленна кхьачача хиина даьла».

Сага дог-уйла, цун хьашташи оамалаши, вахара принципаш, дийцара гlулакх цун вахара практикага, цо кхыболча нахаца леладеча гlулакхашка, дезала-бытовой отношенешка гlолла мара хьахила йиш яц. Цудухьа тема хала да ди лелабеш боацача дезала юкъе хьалхийна саг дина гlулакхашта тlехьа ма варгвий, аьнна.

Вай керттера декхар да дина общественни кхетама атеистически, общественни кхетам духьала баккхар. Вайх хlаравар шийх атеистически кхетам балара бlухо лоархlаш хила веза.

Ше дувцачох саг темане лоаш вар эггара хьалха ше хила веза ше дувцачоа чlоагlа мутlахьа волаш. Халкъо аьнна ма хиллара, «дог тlара доагlа дош мара дийнац дег чу». Хlаьта, халахете а, ца аьлча валац атеистически темагlа лекци ешаш болча цхьаболча кулгалхой, специалистий къамаьл официально - административни хьисапе кулга. Цу тайпарча лектора цкъа дlабlарахьежача а гуш хул лекци дог ца доагlаш, ше ца воалаш из ешнлга. Из цу сахьате кхетаду цунга ладувгlаш бераша. «Из-м шей балхах ца вохар духьа цо деш хlама дер», — оал наха.

Цу тайпарча шин юкъ йолча нахах газета тlа иштта яздора М. Аушева: «Вlалла мегаргдолаш хlама дац доккхийча гlулакхаш тlа болча балхахоех цхьабараш шоаш а даьлах тешаш хилар. Ди боаржабераштa чlоагlа гlо-новкъостал хул цунах. Шоай бераштa дина влияни чlоагlъе гlертача даьша-ноаноша оал: «Хьажал, хьанаьхи ше вокха хьаким воллаше а, даьла вицвеш вац шоана». Иштта белгалдаккха доагlа, кхыметтел цхьабола атеисташ а хьинар яхо ца деш, хила ма йоагтlа партийни принципиальность йолаш боацийта.

Дина lотгьамах мукъа йоаи, унакцlена быт бахьан лоаттабу къовсам коммунизм хьалъяра вай ханарча этапе лоархlамегlа дола декхар да. Атеистически кхетам балара балха тlа толамаш дазар дукха кхаддаза дегlаккхуала еза атеистически общественни мнени, вайх хlаравар цlенлашта юкъеваха вела дина lотгьамах мах муйъабехара тlехьа лоаттабеча къовсама.

А. КАРАТАЕВ,
«Знак Почета» орден лелаеча Нохч-Гlалгlай исторе, социологен филологен lилма - тохкама институтa социологен атеизман сектора заведующи, философски lилмий кандидат.

Байхха дика производственни гайтамаш бовлуш болу «ГІрозэнерго» ТЭЦ-3. Царех а централин щита машинист Солянникова Вера Павловна. Ший балхах тІехдика кхеташ, хьнарс къахьегаш хиларах цунна еннай «Энергетика отличник» яха сийлен цІе. Общественни балха тІа а хьнаре дикъа доац цо. Вера Павловна горсовета хийцъа депутат я. Цу балха тІа шийна тІадаьхка декхараш а дики цІенен дизза кхоачашду цо.

СУРТА ТІА: машинист В. Солянникова.

В. ДЭИСЯКА сурт.

ФУ ДИКА ХИЛА ДЕЗА

Грозненски района Ленина цІерагІча колхоза планови заданегІа пачтахьалкхента фуна лаьрхІа 800 тонн хьажкІаш йокха еза. Из декхар кхоачашдара колхоза кхаш леладераша дІайийнай тайп-тайпарча сортех йола хьажкІаш.

Шоаш тІайийца лакха социалистически декхараш кхоачашдара дукха къахьег колхозхоша. Бакъда, царна новкъостал деш бац колхоза кулгалхой, специалисташ. ХьажкІаш лелаераш, механизатораш шоай керттерча балха тІера а боахаш, кхычи балха хьежабу цар. ЛерттІа пайда эцац колхозо йолча техниках а.

ХьажкІаш кхеерий доаьа дергдоацаш дукха балхаш да хІана. Уж тІехьа а ца доахаш сихха де дезаш да.

Гурахьа дІадийна лаьташ чудицашехь кийчде дезаш хьажкІаш дІаювргйола лаьтта. Из ухх боахаме деш дац. Гурахьа дІадув алат дІадийна балладца из дош къосатадац. Цу гІулакхо новкъарле ю лакха хьувкъам хьалихебара, цул совгІа наьха инициатива а йоаж.

Принципиально цхьаькха дош къовстадеш вац колхоза керттера агроном нов. Ш. Дадаев. Цун къаьстта балха моттиг а кхаина дІа-са вахара транспорт а яц.

Дукха ха йоаццаш мехотряда начальник нов. Н. Недоспасова, хьажкІаш лелаеча звеной звеньевой нов. Н. Дамаева, сои 230 гектара тІа хьажкІаш йийнача кхай тІа гІолла урагІа а пхорагІа а чакхдаьлар. Цхьайолча моттигашка хьажкІаш кийлха яле а, хІара гІадамах 2–3 йокхха хьажкІа йоалл.

Делкънига кхай тІарча стане, механизатораш вІашагІа кхийттача хана, дийцар хьажкІаш кхееча кийслуча кхоачамбоацарех, даза дисачох. Уж дІадоахаргдола наькъаш белгалдаьхар.

Нов. Недоспасова кулгалду мехотряд кийча я хьувкъам чуэца. Цар лерхІ хІара гектара тІара 40 центнерал кІезигагІа йоацаш хьажкІаш чуэца. Дукха ха яц нов. Недоспасов цу мехотряда кулгалдеш вола. Бакъда, кІанзлехьа мехотряда членашта везаш а лоархІаш а ва из. Шийн болх цунна харех, кахаца цІенхаштташ дег тІарев хиларах сий ду оаха тхоай начальника, яхаш дуниц мехотряда членаша Н. Дамаева, А. Аюбова, Б. Дулаева, кхычар. Цар лоацивча хана цхьа фийг ца боабеш чуэца лерхІ шоашта тІачІоагІдаьча кхай тІара хьажкІаш.

Ишта дика дац шоллагІчен кхоалагІчен мехотрядашкара гІулакх.

Нов. Сухотхос кулгалдеча мехотряде плата лаьрхІа 250 гектара тІа дІайийнай «Одесская-10» яхача фух йола хьажкІаш. Дика хиннац хьалхагІа генараш хиннача кхай тІа дІайийна хьажкІаш. Уж кийлха а оасаро хьалийнъа а я. Агротехнико дІадехар кхоачаш а деш леладац укхаза кхаш.

Н. Шахтиморова кулгалдеча кхоалагІча мехотрядо 80 гектара тІа дІайийнай хьажкІаш. Уж дІайийна участок аьттув болаш яц. Лаьтта лазар кхийтта а оасар долаш а да. Цул совгІа, кхайна гаьна йоацаш уллача заповедникерча акхача хьнхарчаш, сьрчаша йоаю дІайийна хьажкІаш.

Во хиннаяц 150 гектара тІа дІайийна «Награда», 50 гектара тІа дІайийна «Одесская-10» яха хьажкІаш. Бакъда, укхаза а кхаш оасарах цІена дац.

Колхозе фуна лаьрхІа хьажкІаш кхеара мел эша хьалаш долаш да: дика хьувкъам кхебе йиш йола лаьтташ, хьажкІаш лелае ховш бола нах, техника, кхыдар. Дика хьувкъам кхебара эшар — хьажкІаш лелаечарна колхоза кулгалхоша новкъостал дар. ХІаьта из укхаза долаш а дац.

Колхозе во латт хьажкІаш лелаерий балхацара материальни а моральни а безам совбаккхара гІулакх. Цудухьа укхаза каст-каста балхара нах дІабувл. Итт класс лаьккха баьнна кагирхой балха юкъе озара дукха йоакхо яц колхоза кулгалхоша. ХІара шера Петропавловски юкъерча школе кийчбу трактористаш, механизатораш. Укх шера а 35 саг вравалар цу школера механизаторна удостоверени долаш. Халахете а, царех цхьаькха а вкхазар шоай колхоза болх бе. ХІаьта боахаме шин сменагІа моттел цхьан сменагІа а болх бе тоъаш бац механизатораш.

Петропавловски юкъерча школа директор нов. Е. Н. Лозовская йолча хилар со.

Оаха дийцар школе берашта къахьегама кхетам балара гІулакхах. Цу хьакъехьа Лазовскаяс аьлар:

— Оаха кийчбу механизатораш - трактористаш. Школе вІашагІъеллача дешархой производственни бригадана тІачІоагІдаь да 20 гектар лаьтта. Цу тІа доакъара свеклаш кхею оаха. Укх шера, хьегучох, дика хьувкъам хургба. Цул совгІа тха дешархой колхозе тайп-тайпара балхаш деш ба. Масала, Байбатыров (8 кл.), С. Василенко (10 кл.), кхыбараш комбайна тІа штурвальни болаш, кхашка хий дехкаш, кхыдола балхаш деш хиннаб. Тхоашта могар ду оаха бераша балхаца безам болийта гІерташ. Бакъда, колхоз-м яц тха йоакхо еш берашт балха чуоза. — яхаш дуиц Екатерина Николаевнас.

Кхетадеш дац, колхоза кулгалхоша дешархошкахьа букъ хІана берзабаьб. Кхувш боагІараш лерттІа балха дІавийсбича — из доккха новкъостал да колхоза.

Ростовски области «Золотаревский» совхозе къахьегача вовзаш волча хьажкІаш лелаечо, Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Пачтахьалкхен преме лауреата Р. Ф. Горожаева 107 гектар долча кхай хІара гектара тІа 125 центнер хьажкІаш кхею. Цо кулгал а деш укхаза вІашагІъелла я дешархой производственни бригада. Лакха хьокхамаш доах кагирхой бригадо а.

Ростовскхеи опыт хьа а нийца дешархой бригада вІашагІйоаларе бакъахьа яр Ленина цІерагІча колхозе а.

Царна новкъостал деш хургбар хьажкІаш кхее ховш бола механизатораш Н. Дамаев, П. Маковеев, С. Джабраилов, кхыбараш. ЛерттІа вІаштІехь а баьккха цу звеной болх дІаболаболийтаре, пайда баргбар дешархошта а колхоза а.

Б. ДЕРБИЧЕВ,
юрта боахама министерства гибридаш а сортовой а фуна лаьрхІа хьажкІаш кхеара вола агроном.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

ЛОРАДЕ ГОНАХЬАРА ІАЛАМ

Дукха ха йоацаш Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитет хьежар цементин заводо миштта лораду гонахьара Іалам.

Техкача гучадаьлар Нохч-ГІалгІай цементин заводо «Гонахьара Іалам лорадар чІоагІдарах Іалама ресурсех дикагІа пайда эцарах» 1972 шера 29 декабре СССР Министрий Совето тІайийца соцам кхоачаш ца белга.

Гонахьара фо бІехдергдоацаш заводо ше оттаьь организационно - технически мероприятеш чакхъяьац.

Иштта кхоачабьбац №№ 1, 2 йолча пишкаш тІа хинна электрофильтраш юхаметтаоттае а кхыдола балхаш де а аьна Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето тІайийца хинна соцам. Де дезар даьдац цемента дом дІа ца ахийтара а кІир йоаха кхера боа ца бара а. Таханарча дийнахьа заводерча 21 фильтрах 19 болх ца беш я. Цудухьа болх беча зоне дукха цемента дом гІувтт. Республикански санэпидстанце (СЭС) лабораторе дахча тохкамаша хьахьекхар нормагІа хила йиш йолчул укхаза иттазза, хІаьта кхера охьача цехе нормагІа хила йиш йолчул 80-зза дукхагІа дом гІеттилга.

Заводе лерттІа ремонт а я эксплуатаци яц дом хьалувцача ерригача системашта. Дом лувцача оборудованена ремонт а я эксплуатаце хьаьчача хана хьайнац цо болх миштта баьб, ашаш йола комплекташ яьций. Керттерча оборудоване технологически режим тоьха а ца яйташ, лерттІа болх бара де дезар дац завода кулгалхоша Из бахьан долаш каст-каста йох дом лувцаш йола установкаш. Цудухьа, хІанзара дом лувца оборудовани чулаттача заводо бІехду гонахьара фо. Дененн бийсанен атмосфере хьааратувс 60 тонн гарга бийдаш цемента.

Волхлой а инженерно-технически балхахой а кхоа квалификаци хилар бахьан долаш шийн хаанахьа планово - предупредительни ремонт яц, каст-каста оборудовани болх ца беш сувц. Иштта, II квартале каст-каста аварешт хилар бахьан долаш № 1 йолча пишка болх ца беш сена латташ 934 сахьат даьккхар, № 2 йолчо — 1116 сахьат. Сайца латташ яьккха ха болх баьр миссел хІана яц аьнна я.

ДукхагІа дом гІеттабер я кхеста пишкаш, цементин хьайраш, дробилкаш. Пишкаш чура хьаухе газаш 99 процентага кхаччалца цІеньвезар цига оттаьча фильтраша, хІаьта цар 60—78 процент мара цІеньац. Завод болх бе дІайолаеннача хана деиз электрофильтраш болх беш ец е бизаьча низаца болх бац. ХІана № 1 йолча пишка тІа латта вц электрофильтр болх беш яц; капитальни ремонт е езаш я, вож яьгай.

Санитарно - защитни зоне а 3—5 километрага кхоачаш гонахьа уллача ара а дукха дом ба. Цо доккха зе лу гонахьарча хьуна, дерригача Іалама. 1979 шера август бетта укхаза вІашагІъеллаяр аспиране служба. Цун штате 22 саг хила везача 5 саг мара вац.

Къахьегама хьалаш во хилар бахьан долаш каст-каста балхара нах дІабуал укхазара. 1978 шера балхара дІаваьнна а хьийца а 320 саг вар. Укх шера хьалхарча ялх бетта заводе болх беш волча 550 сагах 180 балхара дІаваьннав.

КПСС ЦК-ача СССР Министрий Советом 1968 шера 5 июле тІайийца соцам кхоачанбара заводе хІанз а тІехьа вІашагІъелла яьнаяц промышленно - санитарни лаборатори. Лабораторена эша помещенеш, оборудовани, приборамаш тоьаш яц. Промлабораторе шой декхараш кхоачашдац.

Газ цІеньво а дом лувца а установкаш лерттІа отта а ца еш атмосфере зене хІаьнаш араювлийтарах бехк баьб завода керттерча инженера нов. Ю. А. Бурлова.

Лакхе дийца кхоачамбоацараш дІадаха декхарийла баьб завода кулгалхой.

Винницки область. ХІара гектара тІара 67 центнер кІай шекар—миштта ба соахка Ямпольски района Ленина цІерагІча колхоза свеклаш лелаераша баьнкха хьувкъам. Л. С. Домбровске бригада механизатораша карагІаьнна къахьегама толамаш белгалдаьд Юрий Гагарина цІерагІа Звездни вымпел а еина. Укх шера а коллектив гІерт космонавтий телашам боа ца бе — ерригача 155 гектар йолча плантаце тІара 8.525 тоннал кІезигагІа йоацаш шекара свеклаш чуэца.

Свеклай кхаш Іалаьмато дика да. ХьалхагІа а яьча анализо хьахьокх свеклаех доаллача шекара дукхало тІайийца декхараш кхоачашде торо хулийтаргйолга.

ХІанз механизатораш цІаькха а кхы цІаькха а хьожаш ба машинаш миштта кийчъенай, соахкара опыт чоте а лоацаш дикагІа Іомаду цар хьувкъам чуэцара технологически карта. Дика традици хинна дІаяьтта Л. Домбровске бригаде кхаширча балхий хІара цикл чакх ме йоал хьалха латтача механизатора Звездни вымпел телалга. ХІанз доакъар кийчдеча дика къахьегарах вымпел хьожаяьй Г. К. Петрешевскена (сурта тІа юкъе латтар). Из дакъала вувц бригадерча новкъосташа Н. Ф. Калинича (аьрдехьара вар), Л. И. Шелента. Уж цхьана болх беш хургба свеклаш чуэцачен транспорта дІакхухьачи.

А. ГОРДИЕВИЧА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОДЗОЛ ДЕХЬАРА

КУБА. Гавана укх Іалаьмате хозача районе селхан шийн болх дІаболабаьб бловех дІаккетанза долча мехкий пачтахьалкхенаштен правительстваштен керте латтарий VI конференце.
Пренса-Латина—ТАСС сурт.

ГАВАНЕРА ФОРУМ

ГАВАНА, 3 сентябрь. (ТАСС). Конгрессий гавански Дворене тахан белгалдаьнна дезача хьалашка хьайиллай блокех дІа ца кхийттача мехкий пачтахьалкхенаштен правительстваштен керте латтарий VI-гІа конференци. Блокех дІа ца кхийттарий болама цу эггара лаакхерча форума ден повестка тІа — шоаш мукъадахар дукхьа, империализмана, колониализмана, неоколониализмана, расизмана дукхьала халкъаша лоаттабеча къовсамца дуваденна лоархІаме дешаш.

Конференце дакъа лоацараша моаршал луш дош аьлар хьалхара V-гІа конференци хиннача мехка викала — Шри Ланка президента Дж. Р. Джаявардене.

Цул тІехьагІа къамаьл дьача ООН генеральни секретара К. Вальдхайма белгалдаьккхар, из форум Латински Америке хьаеллар укх континентерча мехкаша блокех дІа ца кхийттарий болама юкъе лаьца лоархІамо дакъе бакъдаь тІаьшара маІан долаш хилар.

Цул тІехьагІа къамаьл дир Куба Компарте ЦК Хьалхарча секретара, республика Пачтахьалкхен советен Министрий Советен Председатела Фидель Кастрос. Цо белгалдаьккхар балха юкъе дакъа лоацаш 94 мехкарен къаний кортамукъален боламашкарен викалаш а болаш йола гавански конференци эггара дукхагІа викалаш баьхна блокех дІа ца кхийттарий форум хилар.

Гаванс гулденнад вай, аьлар Ф. Кастрос, конференцена саботаж ен хІаьта шоай вІаштІехьа доале из юкъагІа яккхен гІертача американски империализмо, цун къаьнарчен кердачен цхьоагІонхоша — цу дакъе Китай а, — сел дукха интригаши маневраши лелаьь йоллашехьа а.

Куба бехке ю, из социалистически мохк хиларах. Бакъда, аьлар кубински кулгалхочо, тха бар ба а ба социалистически мохк. Цудухьа оаха цІенача дег тІара вежарашка дола гІулакхаш леладу Советски Союзацей социалистически содружествана кхыча мехкащей. Оаха дег тІара барил оал шийн камаьршача новкъосталца тхона гІо даьча, эггаро халагІча минуташка тха аьттув баьккхача Советски Союза, дег тІара барил оал оаха адамий исторе чухь керда хьама хьайиллача Сийлахьйоккхача Октябрски социалистически революцена, оаха барил оал гитлеровски тІема машин йохаьчен шийн исторически кхоталоаца деколонизаци процесса юкъаг дІайолаьчен советски халкъа. Советски Союза, ерригача социалистически содружествана иззамо барил оал вай планетерча дукхача кхыча халкъаша а.

ХІанз блокех дІа ца кхийттарий болама хьалхашка латта керттера декхараш ше дувцаш, кубински кулгалхочо белгалдаьккхар, машар бахьан долаш, кхохнам кІаьдбар машаре дахар, герзаш дІададахар дукха лоаттабеча къовсамал лоархІамегІа а долаш царна юкъе цхьаккха а ца хилар. Вай болама къоабалде деза Советски Союзаи ВІашагІкхийттача Штаташтен юкъе даь ОСВ-2 Договор а сиктаь хьадеш латта герзаш юхавзари герзаш дІададаьри дукха дІахо чакхдоаха гІуляьнхаш а, аьлар цо.

Блокех дІа ца кхийттарий болама исторе геттара дика хьахьокх дунен процесс дІагІайоалаеча цо лоаца оаьдо дакъа. Нийсхон гІулакхаш бехьан долаш къовсам лоаттабу халкъаша. Іазапен диктатен гІабаш шоашта тІера Іо а яхусаш. Цу къовсаме хІанзачул тІехьагІа а безаргба цар бІаьхха ник бе. Вай форумо эггара вІамагІа дола гІуланх а лоархІаш хоадамболлаш бехке бе беза кампучиски барт — из тийшача балхен Іарбий букъа тІехьашка вІашагІбеллача бІехача политически мазан образец.

Кубински кулгалхочо бехке йир Родезерен Намиберен неоколониалистий бІеха маневраш, ЮАР-ера расистски порядкаш, Мозамбика, Замбена, Анголана, Ботсвана, шоай мукъагІарча кхыча африкански пачтахьалкхенашта дукхьала хІара дениа лелаю агрессе акташ.

Къулба - Малхбоален Азера Кубай позици геттара шаьра гуш я, йоахар дІахо Ф. Кастрос. Оаха хоадам болаш хьаллоац тхьам... мукъадахара гІулакхан империализмана дукхьаларча къовсамах юкъе мах баь наргвоацаш доникха дакъа лаьца турпала вьетнамски халкъ. Ше мукъадаккха, паргІатонга кхача гІерташ дола халкъ эшаде могаргдолаш бола низ боацилга шийн гІулакхашца хьаьльехха йола Вьетнам тахан Китая оагІонгахьарча интригашта, меттІаьлешта, агрессена юкъейикъай. Пекински лидераша шоай бІу чулаьллаб цу суверенни мехка, «цунна урок ала шоай «бокъо я» яхаш кураллца а ец. Оаха мегийтац С. Альенде дІаваьккхача хана Пиночет хьаллаьцача, Анголана дукхьалара ЮАР-а агресси къоабалъьяча, Иранa шахан Никарагуарча Самосанен мутІахьа хиннача, Садата герз телача, Кубайна оттаьь блокада бехказа йоахача, НАТО-тІа доахача, империализмах дІаьхийттача режимина хьашт долаш йола агресси лелаярна, нах боабараш хІалакбараш йола из «бокъо».

Оаха хьаллоац Китай оагІонгахьара кхерам иштта тІабесса йол Лаос. Кубас къоабалъе алхха законни йола Кампуче Халкъа Республика правительство.

Кубайна а эш, белгалдаьккхар цо, дунен халкъашта юкъера гІо, хІана аьлча, США хІанз а дуламе блокада лоаттаю цунна, цун халкъа лоІамя дукхьале а еш. Ше къамаьл деш Ф. Кастрос тоьал уйла тІахайтар дегІаухача мехкий экономически хьала.

ПАЙДАНА ДА БОАХАМА ЧУХЬАРА РАСЧЕТ ЮКЪЕЙОАЛАЯР

Боахама чухьара расчет йолаш болх бу вай республикерча дукхача боахаманта, хІаьта Грозненски районерча «60 лет Октября», «Молочный № 1» яха совхозаш укх шера мара йолаенавац ишта болх бе.

Боахама чухьарча расчета тІа йовларца продукци яккхара плановн задани кхоачашъяре средствашн мезо даши харжара гІулакхв производственно-боахама деташта шоай мукъагІа йитай производственни подразделенеш. Цунца цхьана бригадашкарча гІулакхашта хьалхара бехктокхам подразделене ерригача коллективана, боахама хІара болхлочоа тІабиллаб. Укхаза сомаца лоаттабу тІахьожам, продукци йоаккхачен дІа-юха екъачен геттара нийса учет а лелаеш.

Масала, лаьттанцара балхаш деча боахама расчета подразделенена продукци яккхараи экономически анализ яраи плановн задани лу, хІаьта уж хьокхамаш — боахама чухьарча расчета лард.

Хьайбай боахаме хозрасчетин задане тІа белгалъю планагІа яккха еза продукци из яккхарга дІадодачун боарам.

Уж дешаш кхоачашдаро боахамашта новкъостал лергда пайда ца эцаш дика кхоачамаш хьагучадаха.

ХІанз керттера документ — шера производственни задани, цунга хьежжа вІаштІехьйоакх производство, из ларде эц болхлошта материальни поощрени яр дукхьа хозрасчетин подразделенеша баьча балхах хьахинар къоастадеча хана. Нагахьа санна боахама чухьарча расчета тІа доаладехьа производствага дІадодар ца а лоархІаш йоаккхаш йолча продукце дукхал мара теркалъеш хиннаеце, хІана дукхала хьокхамашта нийсса лоархІаме моттиг дІалоац производствага дІадодачо а.

Боахама чухьарча расчетах мел пайда боал хьекхача гучадаьлар. Цун принципаш кхоачашъеча метте производственни экономически хьокхамаш дика хулаш хилар. Масала, «60 лет Октября» яхача совхозе шура яккхара болх беш хозрасчетин ялх бригада я. Цу ерригенаш а дІаенпай шура яккхара задании дІадоахийтаргдолчун лимиташ. Укх шера дІаяхача юкъагІа тІагІертта къахьегари дика вІаштІехьбаьккха болх бари бахьан долаш дика производственни экономически толамаш даьхад.

Укх шера 1 июле 2506 бежан дар совхозе, цу даькъе 1200 етт а болаш. Товарни продукцена юкъе шурези лоаца дакъа 22 процент гарга да. Укх шера хьалхарча ялх бетта планагІа 12930 центнер шура яккха езаш хиннача метте, яьккхар 14590 центнер а. е производственни задани 112,5 процент кхоачашъяьй, хІаьта шура дІаялара план 105,6 процент кхоачашъяьй совхозо. Дукхьашха рентабельно болх баьб цу даькъе. 9,9 эзар сома пайда а беш. Алхха юкъарчал доацаш дІадодар 52 эзар гаргача сома маьха кходаьд. Соахка вы хаппалца яьвхачунна нийсйича 17,8 процент дукхагІа яьккхай шура, хІаьта производствага дІадодар 36,7 процент кІезигдаьд.

Бригадай балха анализ йича хьагучадаьхад кхы а дукхагІа кхоачамаш. Боахама расчет а йолаш болх беш йолча инь бригадах хьокхамаш къаьстта дика да нов. Зенгиев бригадир а волаш йолча 1-ча бригада. ПланагІа хІара Іаєтатара 1118 килограмм яккха езаш хинна шура 1571 килограмм яьккхар. Бригa шура яккхара план 142 процент кхоачашъяьй бригадо, экономически хьокхамаш дика а долаш, 33,4 эзар сома пайда баьб, шура яккхарга дІабода мах планагІа лаьрхІачул 4,49 сома дукхагІа юхбаьб, 12,2 эзар сома маьха доакъараш кІезигагІа доадаьд, накладной расходаш 6,9 эзар сома кІезигагІа яьй, н. кх. дІ. Къахьегама овсарле 39 процент гаргга лакхъеннай укхаза. Хьокхамаш во дац совхоза кхыча бригадашка а. Цу тайппара, боахама расчетах боала пайда гучахьа ба.

Цхьабакъда, кхы тайпа сурт хьахьокх «Молочный № 1» яхача совхоза шурий даькъа яьча анализо. Шоай торонсл дукхъа а эсалагІа болх баьб дукхагІа йолча бригадаша. Из бахьан долаш ерригa шура яккхара план 77 процент мара кхоачашъяьац совхозо, вешта аьлча соахкарчул 2740 центнер кІезигагІа яьккхай шура. Кхы а вогІа да гІулакх экономически хьокхамий. Хьалхарча ах шера планагІа производствага 274,5 эзар сом мара дІадахийта йиш ца хиннача метте, дІадахийтар 512,2 эзар сом да.

Нов. Хайтаев бригадир а волаш йола 4-гІа цхьа бригада мара доархІаьлац производственни программах. Производства технологи, балха нормаш цхьатарра йоллашехьа а, производственни хьокхамаши экономически результаташи бе-бе да бригадий. Масала, нов. Муртазалиев бригадир а волаш йолча 1-ча бригадо шура яккхара план 66,2 процент мара бхоачашъяьяц, вешта аьлча ерригача совхозо яьккхача шурий юкъерча боарамал 10,8 процент кІезигагІа яьккхай шура. ПланагІа доагІачул совнагІа дІадахийтал 65,7 эзар сом. СовнагІа дукха ахча дІадахийтад цхьача бригадаша а: № 5, бригадир нов. Мусаев — 32 эзар сом, № 2, бригадир нов. Орцуев — 26,2 эзар сом.

Лакхе шин боахам вІаши нийсбаро хьахьокх, боахама расчета эффективность производствана деча доала цехови структураца из тархъеча моттигашка лакхагІа хулаш хилар. «60 лет Октября» яхача совхозе боахама чухьара расчет юкъейоалалехьа кулгалдеш цехови система хиннай.

Боахама чухьарча расчета эффективность лакхъяра кІезигача лоархІаме яц бухгалтерски учети контроли. Боахама чухьарча расчета мазашара лелаю учет совхоза бухгалтере (керттера бухгалтер нов. Умаев). Дика вІаштІехьъяьккха лелаю аналитически бухгалтерски учет. Юкъьанцара документаш материально бехктокхамеча нахагара отчеташ шоай хана нахьа бухгалтере хьачутелийтар дукхьа хІанаш тІа а йолаш план-график оттаьй боахаме.

Нов. Никишина керте латтача планово - экономически отдело хІара бетта-бетта бухгалтерски учета даншешка хьежжа анализ ю, хозрасчетни подразделеней гІулакхий итогаш хІара бетта-бетта ювц экономически анализа бюро. Уж деррига хІамаш ларде а лаьце совхозе привaз тох хьагучадаьнна кхоачамбоацараш дІадахарн кхоачамех пайда эцарах хаьдда предложенеш тІа а йолаш. ХІана аьлча боахама чухьара расчет пайдана хургьяц, нагахьа санна цун учет нийса ца лелайой а из чанхйоахача тІахьожам ца лоаттабой а.

«Молочный № 1» яхача совхозе дукхьал аналитически учет тІехьайисара бахьанагІа нІаштІехьдалац шура яккхарга совнагІа дІадахийта 105 эзар сом дашха. ХІаьта цу бахьанагІа лакхлу совхозе хьайбай продукци яккхарга дІабода мах а. 1973 шера хьалъяьй совхозо ши миллион сом гаргга сметин мах болаш йола хьайбаш леладу комплекс. Цхьабакъда, 800 эзар сома мах болаш дола цу комплекса цхьа дакъа хІанз а эксплуатаце дІадалаза да, хІаьта а амортизационни отчисленеш хІара шера еш латт. тІаниха цунах доацча гІулакха лакхлу продукци яккхарга дІабода мах.

Боахама расчето дІадехараш кхоачаш ца деш бухгалтерски учет дивача хьал тІа йоацаш йола моттигаш тучаьннай республикерча кхыча боахамашкара а.

Цу бахьанегІа 880 эзар сома зе а хулаш чакхдаьккхад 1978 юртбоахама шу Наьсарен районе «Экажевский» совхозе. Цу боахаме цхьан сома маьха продукци яккхарга дІадахийтад ши сом совгІа. ХІаьта Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозе — 2,3 сом.

Боахама расчета эффективность лакхъяра кІезигача лоархІаме дац бригадайк фермайи болхлошта, кулгалхошта, специалисташта моральниш материальниш поощрени яр. Материальни поощрени яра гІулакхаш вІаштІехьдаьхад совхозашка, продукци яккхара план тІехкхоачашъярах подразделеней болхлошта планал совгІа яьккхача продукце маьхах 20 процент лу (плановни фактически яьккхача ерригача продукце мах закупочни маьхашца лаьрхІе оттабу).

Юкъарчал доацаш дІадодар кходарах преми лу: лаьтта леладеча — кходаьча ахчах 25 процент, хьайбаш леладеча — 40 процент. Къахьегамах телача маьха фондера совнагІа дІадахийта ахча кІал социалу планал совнагІа продукци яккхарах луча премецара.

Материальни волнаграждени хІара торо дукхача хьале иштта бухгалтерски аналитически учета хьалах а тийша я.

ТІайийца декхараш тоьаме кхоачашдара боккха лоархІам болаш да боахама чухьара расчет юрта боахама юкъеяхьар, шоаш хьийгача къих хьахур дикагІа хилийта дукхагІа лоергдолаш хІара болхлочун безам совбаккхар.

З. УЛУБАЕВ,
Нохч - ГІалгІай Іилма-производственни лабораторе група кулгалхо.

XI ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА КИНОФЕСТИВАЛЬ

СУРТА ТӀА: «Дахийла хийла Мексика!» (СССР) яха фильм юкхоттадь режиссер Григорий Александров. «Дунен киноискусство дегӀайоалаяра боккха лоархӀам болаш хиларах» яха сийлен Дошо приз хьоашалл Эйзенштейн Сергея, Тиссэ Эдуарда, Александров Григоре фильмана.

Н. МАЛЫШЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

СУРТА ТӀА: Дошо приз еннача режиссера Франческо Рози «Христос севда Эболе» (Итали) яхача кинофильма тӀера кадр.

ТАСС фотохроника.

СУРТА ТӀА: «Парашурам» яха конкурсни кинофильма режиссер Мринал Сени (Инди) ЧССР-ера кинофестивале вена киноисед Антонин Матей Броусилн. «Парашурам» яхача фильмана Дошо приз сийна.

Н. МАЛЫШЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

ФУТБОЛ

ЦХЬАН ДИЙНАХЬА—ШИ ДИКАХЕТАР

Самардийнахьа «Терекан» Иваново - Франковскерча «Спартакан» юкъе хилча ловзар дӀадоладалехьа С. Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе гулбеннача наьха бехаме вӀашагӀкхетар хилар гӀорбаьннача спортсменашца: спорта СССР заслуженни мастеращца Орцуев Хьасанаца, Хасмиков Салманаца, цар хьехамча волча СССР заслуженни тренерца Багаев Даги Имрановичаца.

Ер шу геттара беркате хиннад цу вай мехкахошта. Июль бетта царех шинниех мехка а СССР къамий VII-ча ахкан Спартакиада а ший лоӀамагӀа кӀалтохаргах латара чемпионаш хилар. ХӀаьта, цул тӀехьагӀа цар шинне а Америка ВӀашагӀкхийттача Штаташка халача къовсаме дунен чемпионий цӀераш яьхар. Хьасана а Салмана а цу боккхача толамах доккха дакъа доалл цар тренера Д. И. Багаева. Аьлча кхоачам ба цо кхебеча спортсменаша духхьал мехка чемпионаташка 20 дошо медаль яьккхаьга.

ГӀорбаьнна спортсменаш а цар тренер а республика общественноста цӀерагӀа дегтӀара даьккъала бийцар республикански спорткомитета председатель Е. С. Байраковa, ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзаева, Нохч-ГӀалгӀай облсовпрофа секретара Б. Х. Альмурзиева, царна совгӀата футбольни бургацаш елар «Терекан», «Спартакан» футболисташа.

Шоай мехкахоша баьккхача сий долча толамо дог ураоттадаьча «Терека» футболисташа кадай а кхетамца а ловза гӀерташ дӀадолладир вӀашагӀкхетар. Вешта аьлча, цӀерагӀа ловзаш хӀаьта а алха коталонга кхача гӀерташ мара ловза йиш йоацача дӀакхаьчей хьалхарча лигера араяла тарлуча яхх команданa турнирни таблице керте эттa «Терек».

Цудухьа хьалхарча минуташка денз геттара хьинаре тӀаьтӀар вай футболисташ хьаьний наӀараша. Цхьабаькъда, дукха ха яьлар ер ма дий аьна белгаде мегаргдола хӀама царна карагӀа ца доалаш. Хьаьний наӀараша цӀенхашта кхерам тӀабессар 24-ча минуте А. Синькос гӀаьнара теха бургац, вратара карара а икккха, Н. Якушкинга кхаьчача. Цхьабакъда, грозненский форварда яьсса йисача наӀарашка хьожое магахвар бургац.

Дале а, 40-ча минуте шоашка хиннача ловзара совленах пайда ийцар грозненцаш. Юха а А. Синькос дӀайолаяь комбинаци гол чутохаш чакхъяьккхар «Терека» керттерча составе духхьашха ловзаш хиннача Грознерча «Локомотив» обществе хьалхийнача къонача форварда Велидов Тимуро.

ШоллагӀча тайме эшара кхерам тӀабессача «Спартако» дукха къахьийгар ловзара совле шийгахьа яккха гӀерташ. Иштта, фусамдай вратарага а защитникашка а дукха къахьегийтар кадайча хьаьшаша Дырина, Пристая, Копытчака, кхьчар. Дале а, 81-ча минуте А. Синькос штрафной техачул тӀехьагӀа шийга кхаьча бургац. «Спартака» оборона гонаь Iеха а яь, наӀарашна чутехар «Терека» защитника Т. Курилева. Ив чемпионата шоллагӀа ах дакъа доладеннача тӀехьагӀа Тимура чутека кхоалагӀа гол я 2:0 йола счет кхы хувца ца луш «Терек» котийоалаш чакхдаьлар из ловзар. Иштта цхьан дийнахьа ши дикахетар хилар С. Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе гулбеннача спорт езараша.

С. ЦАРЧИЕВ.

Цу дийнахьа хьалхарча лиге хинна кхыдола вӀашагӀкхетараш иштта чакхдаьннад:

«Спартак» (Нальчик) — «Нистру» — 2:0. «Кубань» — СКА — 2:0. «Спартак» (Орджоникидзе) — «Карпаты» — 0:1. «Памир» — «Факел» — 3:1. «Алга» — «Шинник» — 2:1. «Колхозчи» — «Динамо» — 2:1. «Торпедо» — «Жальгирис» —1:0. «Металлург» — «Уралмаш» — 2:1. «Днепр» — «Звезда» — 3:1. «Металлист» — «Кузбасс» — 1:1. «Таврия» — «Трактор» — 4:0.

Таханарча дийнахьа турнирни таблице хьалха сенна 19-ла моттига я «Терека».

ПЕДАГОГ, ХЬЕХАМЧА

Ткъаь иттлагӀа шераш дар уж. Къонача саго, Лалаев Рамзана, шеко йоацаш хержар ший вахара никъ — массаза берашца цхьан хилар. Цу хана денз цкъа ше кержача наькъ тӀера ца вирлаш хьавоцагӀа Израила Рамзан.

Институт яьккхачул тӀехьагӀа ше ваьча Толстой-Юрта дӀаболабир цо хьехархочун болх. ТӀом болабалланца берашта математикеи физикеи хьехаш хилар Рамзан. Фашистско - немецки гӀаьрахой вай мехка чутӀеттача хана ший лоӀамах тӀем тӀа воада из. Сталинградерча къизача тӀем тӀа дакъа лоацаш хиннача къаьсттача Нохч-ГӀалгӀай 255-ча дошлой полке вар из. Израила Рамзан взвода командира гӀонча, цул тӀехьагӀа полка парторганизаце секретарь хилар. Сталинград мукъайоаккхаш баьча тӀемах цун «За отвагу» яха медаль енай. ШоллагӀа «За отвагу» яха медаль Р. И. Лалаевна Днепрах тӀехьабовлаш хиннача халача тӀем тӀа цо майрал гойтар баьхьан дӀолаш. Рамзана дакъа лаьцад Польша мукъайоаккхаш а.

ТӀом йистебаьннача 1945 шера шийна дукха беза болх юха кара а лаьца къахьегаш вар Израила Рамзан. Хьехархо, завуч волаш болх бу цо. Из хорж облоно, районо штате воацача инспектора ла. Рамзан Грознерча хьехархой говзал лакхъеча институте завучал хьожаву. Диъ шера цу институте а Нохч - ГӀалгӀай пединститута заочни дешара отдела проректор а волаш болх баьб Рамзана. Из дӀа мел кхаьчача моттиге цо хьинаре баьб болх белгал а боаккхаш дукхаза совгӀаташ тийннад цунна: Ленински юбилейни медаль, «Хьалха образоване отличник», «Социалистически ялье котваьннар» яха знакаш, кхыдараш.

ТӀехьарча 9 шера Израила Рамзан директор ва къора бераш долча школе. Атта болх бац царца бе безар. ХӀаьта а Р. И. Лалаев керте латтача педколлективо дукха къахьег школера бераш шоашта а общественна а пайдале хургдолаш хьалкхедара. Укх шера апрель бетта къулбехьерча вонерча къорача берий школера нивалаш а болаш Грозне совещани хилар. ЧӀоагӀа раьза хилар хьаьший къахьегама урокашта берашa дечох. Укх школерча берашта хоа машиникаца барзкъа тега. Къахьегама урокашта уж Ӏомаденнад гӀайба лоачараш, берий трусикаш, тӀолташ, кочамаш. кхыдола барзкъа тега. Иштта столярни гӀулакх а Ӏомадаьд цар. Бераша болх цӀена, сиха бу.

ЧӀоагӀа лоархӀаме да къорача бераш къахьегама кхетам балар, хӀана аьлча, школа йистелаьккхачул тӀехьагӀа уж производстве балха е ПТУ професси Ӏомае долх. ХӀанз царех ши бӀаь гаргга саг «Красный молот» яхача заводе болх беш ва.

Дика нах а ба хьинаре къахьег яхаш буциц къорача берий школа яьккха Солтыханов Денилбек, Солишев Докка, Богураев Абутали, кхыбераш.

Дукха къахьег хьехархоша къорача бераша шоашта еза професси хоржаргйолаш. Цу гӀулакха школе Ӏомае йиш мел йола професси тӀаӀолаш хоза кийчдаь альбомаш да. Барзкъа тега бераш Ӏомадеш я хьехархо Каприлова Мария Хосровна, столярни гӀулакх — Шахзадов Армик Борисович. Теоретически Ӏомадаьчох практике пайда эца хар чӀоагӀа лоархӀаме да. Школе практически болх байташ ба хьехархой Токарева Наталья Васильевна, Демченко Светлана Георгиевна, кхыбараш.

Школа йисте а яьнна производстве балха бахачарна бицлац шоай хьехархой. Каст-каста школе боагӀа уж. Цар хьехархошта дуц шоаш производстве беча балхах, шоай вахарах. Вариал оал цар шоашта вахара никъ лахара новкъостал даьча хьехархошта, шоай хьамсарча директора Лалаев Израила Рамзана.

М. ГАДАЕВ.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ.

ЧАКХЪЯЬННАЙ КЪАХЬЕГАМА СЕМЕСТР

Советски кагирхой хьинар дола отряд я студенчество. ТӀателла эналенца тӀаккхаш хилар, лакха идейно-политически, культурни а физически а кийчо йолаш хилар — советски студентех доахка баккха-дика хӀамаш.

Дешара заведенешка кагирхой кхоач Ӏилман техникаи лакхаленашка, цар карерзаю марксистско-ленински теори, къахьега Ӏомалу, коллективизма низ кхетабу. Дешар практически нахарца дувзар таханарча дийнахьа дешара заведеней керттера декхар да. Из къаьгга белгалдаьккхад вузий балла хьакъехьарча дукха ха йоацаш арабаьннача КПСС ЦК сопамо.

Студентша практически балха юкъе дакъа лацаро хаьдда лостам болаш ду цар дешар, хьалхарча заштешка денз коммунизма материально-технически база хьалъяра юкъе лоаттабеча нъовсама уж юкъеуаз.

Кагирхой къахьегама процесси общественни вахараи юкъеозара наькъаш дукха да. Царех я производственни практика а студентий гӀишлошъю отрядаш а, гурахьа кхашка юртбоахама продукташ чуэцилга а субботникашкеи воскресникашкеи дакъа лоацилга а, дукха кхыдараш.

Кагирхошта къахьегама, идейно - политически празственни кхетам балара беркате форма я студентий гӀишлошъю отрядаш. «Студентий отрядаш, — белгалдоаккх Л. И. Брежнева, — сога хаьттача, вай замачча а кагирхой шоай хьашташна а йиззя ювзалуш йола студенчества энерги а цуи хьинар а гучадаккхаран вӀашитӀехьдаккхаран йола форма я».

Ахкан каникулаш йолча хана студенташа тӀаювх ССО бӀухой форма. Шоай мукъа йола ха цар дӀалу гӀишлошъеча промышленни предприятешка, колхозий совхозий кхашка къахьегара. Шеко йоацаш, коммунистически хьисапе къахьегара эӀиргаш да уж. Оттрядоша кагирхой Ӏомалу производственни, бытовойи организационни дешаш къестадя. Студентий гӀишлошъеча отрядий болам ларде ухнача принципаша хабарца а ца деш гӀулакхаца гӀо ду бехктокхаме декхараш кхоачашде могаргдола кагирхой коллектив хьас.

Студентий отрядашта дукха теркам тӀаухийт Нохч-ГӀалгӀайчене а. Из болам духхьашха вайнига хьалаьнараш Грозненски мехкдаьтта институтэ студенташ ба. 1957-ча шера цу института 117 студент Карагандински областе машинашь буллача къахьегаш хилар. ХӀаьта тахан республике вӀашагӀа а елла болх беш я 4 эзар гаргга кагирхо шийна чулоацаш йола областной отряд. Царех 560 саг укх шера Коми АССР-ен Алтайски краен къахьегаш хилар. хӀаьта вошаш — вай республика промышленни гӀишлошъеча объекташка, колхозий совхозий кхашка.

Духхьал укх пятилетка кхаь шера къахьегама семестра школа чакхъяьннай 13,5 эзар саго. Цар 5 миллион сома гӀишлой-монтажни балхаш даьд, 13 миллион сом хилла гуъ я яь чакхъяьккхай юртбоахама продукци. Областной отряда социалистически декхарех дукхха а лакхагӀа да из. Иштта укх шера а республикански ССО чуйоагӀача отрядаша 800 эзар сома гӀишлой-монтажни балхаш даьд, цар чуийна а чакхъьяьккха а продукци 5 миллион сом совгӀа мах болаш я.

Цу толамий лаьре уллар эгтара хьалха студенчества къахьегама хьинари патриотизм я. Кагирхой хьинар къаьстта айдир май бетта Алма-Ате хиннача Бериссоюзни студенческий гӀишлошъеча отрядий слета декъашхошка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева дахьийтача моаршало.

Ачхой - Мартановски зональни отрядо дӀаболабьь «Вешаммий кхайя хьункъама — студентий йовкхо» яха болам хьаллаьцар областной отряда хӀара бӀухочо. ХӀара дийнахьа хӀара бригаде, линейни, сводни отрядашка чакхдаьннача къахьегама ден итогаш йора, шерра Ӏома а еш йоарие могайора толашагӀйола опыт тӀехьабусараша къаьст-къаьста болх бора.

ГӀишлошъеча студентий отрядий кхетам балара а общественно - политически а лоархӀам белгала ба хоадам боллаш дола производственни декхараш кхоачашдерца цхьана студенташа юрташка шерра общественно - политически болх барца. Областной гӀишлошъю отряд — из эзараш гӀишлошъераши кхашка къахьегараши хиннa ца Ӏеш итташ, бӀаьш лектораш, самодеятельни артисташ, пионерски вожатой, спортивни културни мероприятеш вӀаштӀехьйоахараш ба. Студенческий агитбригадаша дӀадахача шера йийшар 300 совгӀа лекци, делар 400 гаргга концерт, вӀаштӀехьъяьккхар 205 спортивни мероприяти, чакхъяьккхар 220 гаргга салаӀара сайре. ХӀаьта укх шера царех хӀара мероприяти 25—30 процент дукхагӀа йир отрядий бӀухоша.

Комсомоло юртарча шхолашта деш дола шефски новкъостал дӀахо хьош республика студентий отрядаша хьинаре гӀо дир школаш дешара кердача шерага кийчъеш. Цар новкъостал дир 30 школана ремонт еш, 20 совгӀа спортплощадка йир, школашта елар бӀаь совгӀа гойтара пособи, 3 совгӀа книжка. Иштта мах боацаш дукха гӀо дир ССО бӀухоша колхозашта, совхозашта йол хьоийхача, силос кийчъеча.

Студенташа геттара дегаш уразтта чакхдаьккхар империализмана, агрессена духхьала къовсам лоаттабеча мехкий кагирхоша, турпалча Вьетнама кагирхошца волча барт-цхьоагӀон г. Гагарин хьалъяраш тоаяран фондашта юкъе цоай ахча даьхьара дола хьинарерча къахьегама кхо ди. Цу фондашна цар дӀаделар шоаш къахьийта даьхиза 20 эзар сом совгӀа ахча.

Студентий гӀишлошъеча отрядий бӀухоашта интернациональни кхетам балара дукха пайда луш хӀама да укх тӀехьарча шеррех шера вай республике мехка вокхарашка йолча республикаш кареи областашкарен баьхкха кагирхой къахьегаш хилар а. Нохч-ГӀалгӀайчен кагирхошца цхьана къахьегаш хиннаб Латвера, Карельски АССР - и. Тюменски, Пермски, Свердловскини областашкара цар нийсархой. Укх шера «Консерплодоовощ» объединене баьцдаараш, сом чуэцача а чакхбоаккхача а болх беш хилар Коми АССР-ера, Алтайски краера Омски областерех вена 1550 эӀамига саги йоӀи.

ХӀара шера дегӀайоагӀаш латт студентий отрядаша кхелетарий гӀуланхашта йолча инспекцешна учете латтача дешархошца беча балха йола опыт. Къахьегама ахка деладале дикка хьалхагӀа дӀаболалу из болх. Духхьал соахкен укх шерен студентий отрядашна къахьегама школа чакхйоаккхаш 200 гаргга «кала» кхелетар хилар. Студентий коллективаша кхетам балах царех дукххабарий инспекцешка учетера дӀа а баьха дика дешаш а общественни балха юкъе дакъа лоацаш а ба.

Цхьабакъда, цунца цхьана белгалдаккха доагӀа, республика студентий отрядашка беш бола общественно - политически болх кхы а хьинарегӀа хургбар, нагахьа сана вузий, техникумий комсомола комитеташа а ССО штабаша а къахьегама семестрага хьалхха а дикагӀа кийчо йоре. Хоаш да, цхьайола линейни отрядаш шоашта хержача балха моттигашка дӀаяхалехьа хьалхе а оттаяь кӀал батача нахаца, кагирхоша шоаш бергболча общественно - политически балха планаш йоацаш хулийта. Укх шера цу тайпара кийчо ца яьрех яр Серноводски юрта боахама техникума, Грозни механизацеи учетеи, хӀаьта иштта мехкдаьттан техникумий отрядаш. Цу тайпара гӀалат тӀадоагӀача шера кхы дергдоацаш гӀулакх вӀаштӀехьдаккха деза цу техникумашка а кхыйолча дешара заведенешка а.

Къахьегама семестр чакхъяьннай. Шоашта карагӀдаьнар дуста а дусташ, тӀадоагӀа ахка дагалувцаш ба студентий гӀишлошъеча отрядий бӀухой.

С. ЯНУРКАЕВ, областной ССО штабо комиссар.

«ТКЪАМАШ» ДОЛЧА МЕТАЛЛАХ ЯЬ МАРКАШ

Цевоаккхаш да хӀанз араьннача маркаш тӀа дола гӀатта лийчъешача советски низ болча фецарча лайнерий сурт.

Дуккхи тоннаш доал дола гигинташ хьеш дӀадахийтача металлий диъ даькъах кхо дакъа алюмини да.

«Ткъамаш» доли метала советски технологегӀа хьадары эгтара хьалхa опыташ яьй 1929 шера Ленинграде «Красный выборжец» яхача заводе. Цу шера 27 марта 8 килограмм алюмини арахийнад цу заводе. Советски техника толам баккхара тешал санна музее да из хьалхара советски алюмини.

Вай мехка хӀанз дукха предприятеш я «ткъамаш» дола метал арахецаш. Фоца а космически лаккхалецашка а, бух боацача фордашка, электротехнически промышленносте, транспорте, кхытахьа из дӀа ца дохийташ уоттиг яц тахапарча дийнахьа.

Филателистий коллекцешка а го Ӏиш я алюмини. 1955 шера 0,009 миллиметр гомал долча алюминиеви фольга тӀа Венгре хьаьй почтови марка. ТӀехьагӀа цу тайпара маркаш кхыча мехкашка а араьлар. СССР-е алюминиеви материала тӀа «Седкъашкахьа» яха марка эгтара хьалха араьлар 1961 шера. Цул тӀехьагӀа арайийнай космонавтика Дена, КПСС XXV съезда хетаяь, кхыйола маркаш.

СУРТА ТӀА: ЯК-42 самолета сурт тӀадола марка.

В. СНУРНИКОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ӀуӀранна гимнастика.
9.05 — «Зурманчаш шоаш дола моттиг хьайовзийта!».
9.35 — «Тайгера махкаш» яха телевизионни художественни фильм. 2-гӀа сери.
10.50 — СССР Доккхача театро скрипачий хоснабла концерт. Йистехьалла — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизионни документальни фильмай программа.
15.35 — «Эрсий къаманьа».
16.05 — «Шахматни школа». Хьалхара передача.
16.35 — «Багрицке поэзи».
17.20 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал.
18.05 — «Кагирхой адресие».
18.30 — «ХӀара сурта тӀа мала ба».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Саг а закон а».
19.30 — «Сайна лаалагӀаро шоана ловзалде» - инструментальни ансамбля выступлени.
19.55 — «Даьхача хӀамана бехкболаме» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Йоагагуллар — тоша халадар».
22.10 — «Тахан дунен тӀа».
22.25 — Мусоргский. «Вистахьяра сурташ».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Ӏуйран захол».
8.40 — Ашараш. 7-гӀа класс. Лоадаш вах Бетховен.
9.10 — Истори. 6-гӀа класс.
10.10 — Къаманьа де [illegible] меттала.
10.40 — Астрономи. 10-гӀа класс. Астрономе кертера методаш.
11.10 — Профтехучилище дешархошта. Истори. ГОЭЛРО ассистам план.
12.10 — Студенташта - заочникашта. Лакхара математика. 2-гӀа курс.
13.25 — Гомер. «Одиссея». ШоллагӀа передача.
14.50 — М. Дудина поэзи.
15.20 — «Дешa а доаза за а ха». Къоначa техникашта йола передача.
15.55 — Л. Н. Толстой къахьаьна В. И. Ленин.
16.30 — Вузашка а техникумашка а дешара керда шу доалалуш. СССР Лакхерча а юккъера специальни а дешара министраца В. П. Елютинца яь беседа.
17.00 — Экран — хьехархочунна. Ашараш. 4-гӀа класс. Революционна илли.
17.30 — Географи. 5-гӀа класс. Географически открытеш историра.
18.00 — Передачай программа.
18.05 — Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла. Информационни программа (эрсий а, гӀалгӀай а меттала).
18.25 — Саньенанечерча Ӏилмай телевизионни академи. ПоаккхагӀа болча классикаша дешa багӀараш йола передача.
18.45 — «Сийначa форда [illegible]» яха любительски фильм.
18.55 — Кхоачашма — производства (нохчий меттала).
19.10 — Киножурнал.
19.20 — Партийни вахара Коммуниста (гӀалгӀай меттала).
19.30 — «ДоттагӀаш» яха телевизионни журнал.
20.00 — «Бийса даьккъаь хийла [illegible]».
20.15 — Ӏилман - популярни фильмай программа.
20.40 — «Соврыдова оддаемо». Концертни программа.
21.40 — «Олимпера саг» яха художественни фильм.

7 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ӀуӀранна гимнастика.
9.05 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал.
9.50 — «Рыбелнаь бола никъ» яха художественни фильм.
11.20 — «ЭӀамигаш городс йола спорт» яха телевизионни документальни фильм. Йистехьалча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Корейски халкъа Демократически республикa дӀакхайлаьнча денга. «Тахан халкъа Корея». Кинопрограмма.
15.20 — «Изобразительни искусства истори». Монументальни пропаганда лениски план.
15.45 — Халкъа дарраш.
16.00 — «Хьамсара Ӏалам».
16.30 — Центральни телевидена Еррисоюзни радион Академически йоаккхача хора концерт.
17.40 — «Дерриг беральсара дӀадолалу» яха телевизионни документальни фильм.
18.30 — «Самуэльне [illegible]».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Хоалхи-Гала 40 шу даьннача тӀехьагӀа».
19.25 — Профтехобразоване «культура» нӀен баянистий оркестра выступлени.
19.55 — «Дерригаша а бехкгеххе» яхача телевизионни художественни фильма премьера. ШоллагӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Эстрадни халей фестивале лауреатий Сопотера концерт. Перерывох — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Вай сомий бене».
8.40 — Ӏалам довзар. 2-гӀа класс. Ӏалам довзарга найна.
9.00 — 1979-чоь, 80-чоь дешара шера естествени Ӏилмай хьехархошта дола новкъостала дешара телевидени.
10.10 — Английски мот.
10.40 — Ашараш. 4-гӀа класс. «Салтан паччахьах болча фаьлгех» йола Римски-Корсакова опера.
11.10 — Профтехучилище дешархошта. Астрономи. Астрономе кертера методаш.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лакхера математика. 2-гӀа курс.
13.35 — Советски бокъонаш. Советски бокъоний чулоацам а, принципаш а, система а.
14.45 — Экран — вара. Вай берий указилео. Хьалхара передача.
15.45 — Макаренко. Хьехархо, йоазонхо, саг.
17.00 — Хьехархочунна — ашараш урок. ШоллагӀа передача.

ХЬАМСАРА ДОТТАГӀИЙ!

Кастта шоана бӀаргагургда республика экранаш тӀа бос бола керда художественни фильм «Къамаьл де вай, воша...».

...— Къамаьл де вай — каст-каста хийттад эӀамагӀчо.

— Дергда, — раьза хулаш хиннав воккхагӀвар.

Иштта хулаш хиннад бера хана, дукха хӀамаш довза гӀерташ хиннача Митька вешийга хала хаттараш деш хиннача хана, хӀаьта Петра хьалкадоахаш хиннад дунен тӀа малагӀа, фу да. ХӀанз а иштта да, большевистски комитета заданегӀа Коворин Петр партизански отряде венача хана цига эӀамагӀа волча вешийца из вӀашагӀкхийттача.

Отряде Митька дикагӀварех бӀухо лоархӀаш хиннав, дисциплина бахьан долаш командир цунга каст-каста лувш хиннавале а. Мехкараштa из везаш хиннав «кхетае хала йола хозаль» йолаш хиларах, бехаме, дог цӀена хиларах.

Геттара кхыча тайпара хиннав Петр. Дукха лувш хиннавац, сабаре, денал долаш хиннав.

Мух санна сиха тасжин новкъа йоад казакех ведда вода Коворин Митька тӀавагӀа говр. Цунна тӀехьа шок етташ кхорч да. Массе а оагӀорахьара Митькана го беш ба моастагӀий... Иштта дӀахо дувза йиш я гера тӀадола воалд карайоалае аьнна Петра оттаь говза план мишта кхоачашъяьй, кӀайча полковника партизански отряде чукхессача говзача разведчиках, мел хала хиннад партизанашта колчаковцаша яьча кӀийлена кӀалхара бовла...

Картине локхаш Градский Александра музыка я, цо доахаш иллеш да.

«Беларусьфильм» студе оттадаьд из фильм «Мосфильмо» дакъа а лоацаш. Режиссер «Девчата», «Неподдающиеся», «И на Тихом океане...», «Родины солдат» яхача фильмашкара вовзаш вола Чулюкин Юрий ва.

Сценаре автораш Кушниренко Георгий, Чулюкин Юрий, Иванов Альберт ба. Ролеш ловзераш: Григорьев Юрий, Голобородько Александр.

Рекламага хьожаш хила.

«ЧЕЧИНГКИНОПРОКАТ».

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

1980 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛЕ

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гӀишлошъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча вепийоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гӀолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 соми 12 кепиг; ах бетта — 1 соми 56 кепиг.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАЙНАХЬА ЯЗЛЕ!

РАДИО

6 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Юрт гӀулакхашца доахараши (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.25 — Иллеш доах Айна Аскабова (гӀалгӀай меттала).
8.40 — «Шоана кхалнаь» яха радиожурнал (нохчий меттала).
9.15 — «СелаӀад» (эрсий меттала).
9.45 — «ХӀара балха дешна — дакъала знак». «Керттера никъ» корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
10.00 — Передачай программаи хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
18.01 — Нохч-ГӀалгӀайчен спортивни вахар (эрсий меттала).
18.30 — «Патриот» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
18.45 — Питилетташкара — декъамаша социализмана (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

7 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Юртара ӀуӀре (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.33 — «Ленинни никъ» газета обзор.
7.38 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.25 — Художественни самодеятельноста доалъешкой концерт (нохчий меттала).
8.50 — Социалистически къамиинк (эрсий меттала).
9.15 — Владимир Ильич Ленина 110 шу дизарга пятилетка. «Яхь дӀайолаяьраш болча». Еррисоюзни Ӏилман — производственни объединене «Промавтоматика» яхача заводера передача (нохчий меттала).
9.30 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программаи хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковскийн ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителан — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностан транспортан — 9-24-01; юрта бахамна — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмаш — 9-24-07; корректорсан — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-2404; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка.

СФ02299. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5401.